

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

**Výuka cizího jazyka v on-line prostředí očima
vzdělávaných**

Magisterská diplomová práce

Obor studia: Andragogika

Autor: Bc. Šárka Korytářová
Vedoucí práce: Mgr. Vít Dočekal, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „*Výuka cizího jazyka v on-line prostředí očima vzdělávaných*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne.

Podpis.....

Anotace

Jméno a příjmení	Bc. Šárka Korytářová
Katedra	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia	Andragogika – kombinované studium
Vedoucí práce	Mgr. Vít Dočekal, Ph.D.
Rok obhajoby	2022

Název práce	Výuka cizího jazyka v on-line prostředí očima vzdělávaných
Anotace práce	<p>Tématem diplomové práce je výuka cizího jazyka v on-line prostředí očima vzdělávaných. S postupným vývojem informačních a komunikačních technologií dochází k proměně výuky, která se částečně přesouvá do prostředí internetu. Nejen z důvodu epidemiologické situace v ČR v letech 2019 až 2022 je tento termín často skloňován. Ve své práci se zaměřím na účastníky zájmového vzdělávání, kteří využili možností on-line výuky. V první části práce poskytuje teoretické ukotvení světa internetu a dalších funkcí on-line prostředí a vymezení zájmového vzdělávání. V empirické části je sběr dat analyzován kvalitativním výzkumným prostředkem prostřednictvím IPA. V závěru práce byl výzkum rozdělen do čtyř okruhů. Cílem</p>

	<p>diplomové práce je interpretovat, jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání vnímají výuku cizího jazyka v on-line prostředí. Hlavním kritériem výzkumu je tedy porozumět a interpretovat žité zkušenosti s tímto fenoménem.</p>
Klíčová slova	On-line prostředí, e-learning, lektor, výuka cizího jazyka, IPA
Title of Thesis	Student's Aim of Teaching Foreign Language On-line
Annotation	<p>The aim of the thesis is to understand how the NFE education students perceive learning foreign language on-line. IT technologies change the form of education which partly shifts to an on-line world. On-line learning is also connected to the current situation with covid-19 (2019-2022). The first part of the thesis is dedicated to the theoretical background, terms such as non-formal learning and on-line environment are defined. In the second part, the research results analyzed with IPA are presented.</p>
Keywords	On-line environment, e-learning, lecturer, foreign language teaching, IPA
Názvy příloh vázaných k práci	Schéma pro rozhovor v rámci empirické části magisterské práce, Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu, Informovaný souhlas, Ukázka analýzy a kódování rozhovoru
Počet zdrojů	53
Rozsah práce	87 stran

Obsah

Anotace	3
Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Definice e-learning a on-line vzdělávání	10
1.1 Vzdělávání na internetu od historie po současnost	13
1.2 Trendy on-line vzdělávání.....	15
1.3 Klady a problémy on-line vzdělávání.....	16
2 Vzdělávací prostředí a internetové rozhraní.....	19
2.1 Generace kurzů	21
2.2 Sociální sítě a komunikační nástroje	22
2.3 Aplikace v on-line vzdělávání.....	25
3 Definice zájmového vzdělávání v oblasti cizích jazyků	27
3.1 Aktuální nabídka jazykových kurzů na internetu	28
3.2 Specifika lektora cizího jazyka	30
3.3 Obsah jazykových lekcí.....	33
3.4 Motivace účastníků k jazykovému vzdělávání.....	34
EMPIRICKÁ ČÁST	36
4 Metodologický rámec výzkumu	36
4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka.....	36
4.2 Aplikovaná metodika	38
4.2.1 Metody získávání dat	39
5.2.2. Metody zpracování dat	44
5.2.3 Proces analýzy dat	46
5.3 Řešení etických problémů.....	49
5.4 Organizace výzkumu	49
5.5 Charakteristika výzkumného vzorku	50
5.6 Vnímání on-line výuky	59
5.6.3 Vzdělávání za obrazovkou	59
5.6.4 Dva proti třem?.....	62
5.7 Lektor a moderní technologie	64

5.7.3	Lektor jako parták	64
5.7.4	V jednoduchosti je krása.....	65
5.8	Vliv současné situace	65
5.8.3	Virusák	66
5.9	Jak to bude dál?.....	67
5.9.3	Společenství kombinované výuky	67
	Diskuze	69
	Závěr	73
	Seznam obrázků, grafů a schémat	80
	Seznam příloh	81

Úvod

Diplomová práce se zabývá tématem on-line prostředí výuky cizích jazyků ve formě zájmového vzdělávání. Nové technologie a počítače svým způsobem ovládají celý a každodenní svět. Denně se prostřednictvím těchto technologií snažíme učinit objevy, pokroky, tvoříme programy, vyděláváme, fungujeme v práci, hledáme informace, vytváříme hudbu, sledujeme videa a vzděláváme se. Vzděláváme se ve všem, co jenom jde. V rámci diplomové magisterské práce bude prezentována výhradně snaha o interpretaci výsledků z oblasti zájmového vzdělávání, které činí participant z vlastního přesvědčení, ať už to pro svůj jazykový potenciál, touhu cestovat či jiné. Je však možné dojít k závěrům druhým. Tedy i k tomu, že participanta dohnalo k učení jazyků a práci na sobě okolí, jakýsi společenský nátlak a přehršel konkurence na pracovním trhu. Vzdělávání a s tím spojené on-line prostředí tedy patří do našich životů a vzhledem k situaci, která ve světě nastala v roce 2019 – tedy pandemie Covid-19, nás k tomuto způsobu života navedla úplně novým tempem a způsobila, že i ti nejmenší se najednou museli učit formou nikoliv prezenční, ale on-line. Aby práce prezentovala vnímání výuky v co nejširší formě, bude řešit právě výuku cizího jazyka, která jistě vyžaduje větší míru soustředěnosti, jelikož i při klasické výuce cizích jazyků je nutná zvýšená koncentrace především na výslovnost, dále také na gramatiku i celkový čistý přednes. Pokud jde o lektora cizího jazyka, má jeho práce svá specifika a charakteristiku. Borg popisuje rozdíly mezi lektorem cizích jazyků a ostatních lektorů. Mezi hlavní řadí samotnou podstatu předmětu (2006, s. 5), další rozdíly se dozvíte v příslušné kapitole o specifikaci lektora. Také technologie nejsou dokonalé, tudíž je taková výuka pro participanta svým způsobem náročnější na zpracování. Přesto existují lidé, kteří i po rozvolnění opatření stále volí tuto formu vzdělávání. V rámci šetření v empirické části řešena formou kvalitativního výzkumu. Výzkumná otázka

je tedy zaměřená na individuální prezentaci vlastní zkušenosti a tomu, jaký jí je přiřkládán význam. „Pohled z perspektivy subjektu, což značí popis všedních detailů, každodenní reality, chápání chování a významu v sociálním kontextu, důraz na čas a proces“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 19). Cílem diplomové práce je **interpretovat**, jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání **vnímají** výuku cizího jazyka v on-line prostředí. Zaměřuje se na proces a význam. Hlavním způsobem šetření je vlastní rozhovor, pozorování výuky a zápis do výzkumníkovy deníku. Posléze jsou data analyzována, rozebrána a zhodnocena. Taktéž je zaznamenána reflexe výzkumníkovy zkušenosti s uvedeným tématem.

Vliv pandemie Covid-19

Tato část je poněkud speciální a týká se vlivu pandemie na běžný život. Tento kontext situace je důležité pro účely diplomové práce zmínit, jelikož je nedílnou součástí empirické části práce a je v této části také často skloňován. V roce 2020 se potýkáme se světovou pandemií Covid-19, která zapříčinila v podstatě uzavření světa mezi čtyři stěny našeho domova a omezení kontaktu mezi lidmi. Tato nařízení se vztahovala nejen na osobní život, ale i na pracovní nebo školní sektor. Děti i dospělí se začali pravidelně setkávat ve světě on-line. To způsobilo masivní používání aplikací k tomu určených. Vzhledem k tomu, že v letech 2021 bylo vyvinuto očkování proti nemoci, stále se bilance nakažlivosti nedaří zmírnit. Dle dat Ministerstva zdravotnictví České republiky není stále nad pandemií zcela vyhráno. Stále existují opatření, díky nimž nejsme zcela mobilní (Covid Portál MZČR, 2022). Toto tvrzení podporuje také server Vláda.cz „V průběhu roku 2020 přijala Evropská unie řadu opatření za účelem zmírnit ekonomické dopady pandemie koronaviru. Do ledna roku 2022 Evropská komise posoudila a schválila 22 předložených **národních plánů obnovy a odolnosti**“ (Vláda České republiky, 2022).

Možnost prezenčního vzdělávání zde tedy (dle situace) je, ale k té se nyní přidává možnost se vzdělávat z pohodlí domova. Situace ještě dnes není zcela stabilní a přesto, že by se mohlo zdát, že lidé upřednostní vždy osobní kontakt, tak i dnes s přihlédnutím k situaci stále volí bezpečnější variantu. Pracovní schůzky, porady, obchod, školní hodiny a v neposlední řadě i vzdělávání se přesunulo k počítačovým a mobilním obrazovkám. Aplikace k tomu určené zažili boom a v tomto směru se nejen školství a vzdělávání jako takové v on-line prostředí posunulo dopředu v rámci světa e-learningu. V rukou lidí se začalo jejich používání stávat mnohem aktivnější. Udržet pozornost posluchačů byla zpočátku jistě náročnější. To nejen s ohledem na formu, obsah, ale i na nenadále řešení věcí, jako dobrý signál, fungování programu, kvalita obrazu, PC apod. V současnosti velká část lidí zůstává ve světě on-line. Důvody samozřejmě mohou být různé, přes prevenci, strach, pohodlí, flexibilitu nebo zvyk. S výukou cizího jazyka to také může mít souvislost, protože se jedná o světovou pandemii. Získávání zdrojů a informací často můžeme ze zahraničních portálů. Dochází zde k informálnímu vzdělávání v oblasti cizího jazyka. Lidé si uvědomují sílu toho, že je možné se spojit mezi kontinenty a získávají větší povědomí o důležitosti toho znát další cizí jazyk. V empirické části bude těmto souvislostem věnována další pozornost.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Definice e-learning a on-line vzdělávání

V moderním světě už si klasické vzdělávání prezenční, pouze pomocí knížek, skript a odborné literatury tolik neumíme představit. *„Vzdělávací proces se v dnešní době vyznačuje celou řadou nových aspektů, které ho odlišují od tradičních metod vzdělávání, jak byly známy v minulých desetiletích. Jako hlavní fenomén současnosti a především budoucnosti se jeví distanční forma vzdělávání“* (Nocar, 2004, s. 231). Nejen mladá generace využívá moderní technologie ke vzdělávání a běžnému fungování. Placení kartou, placení převodem přes internet, učení se na testy do školy, novinky, sledování televize prostřednictvím PC, čtení zpráv prostřednictvím chytrých telefonů, sociální sítě. Tak bychom mohli pokračovat dlouhým soupisem činností, které člověk prostřednictvím PC a telefonů vykonává. Tohle je pouze pár příkladů z mnoha, které většina populace dnes už využívá prakticky každý den. Za všechno může internet a jeho využívání organizacemi. Internet jako pomocník tedy slouží pro běžné fungování a používá jej většina mladé generace a pomalu se tomu učí i ta starší. Internetová generace započala rokem 1999, kdy započalo připojování organizací k internetu prostřednictvím WWW (World Wide Web) nejen ke vzdělávání. Podle Kopeckého to znamenalo posun směrem k lepší dostupnosti vzdělávacích obsahů, byla to éra vzdělání prostřednictvím webu. WBT (Web Based Training). Postupně vznikala potřeba mít komplexní přehled o studentech a jejich studiu. Řešení nabídly systémy určené pro řízení studia, takzvané LMS (Learning Management System) (2006, s. 130–132).

Se samotným vzděláváním prostřednictvím on-line se již dnes setkáváme v oblasti vzdělávacího prostředí prakticky denně a často ve více souvislostech. Jeho vymezení je víceméně ustálené a přijímané jak mezi

odbornou, tak i širší uživatelskou veřejností. Ovšem neexistuje jeho jednoznačná definice. (Zounek, 2004, s. 111–126,). Evropské vymezení pojmu se od ostatních liší, jedná se o výuku prostřednictvím nových technologií a Evropská unie definuje e-learning jako *„využívání moderních multimediálních technologií a internetu s cílem zlepšit kvalitu vzdělávání, a to zejména usnadněním přístupu ke zdrojům“* (Kopecký, 2006). Podle definice Průchy, se skládá E-learning ze tří částí, E – překládáme jako elektronické – tedy vztahující se k vlastním prostředkům a nástrojům nových technologií (ICT). Learning označuje učení, tedy hlavní pojem ve vzdělávání a klíčový proces v životě člověka. Učení lze také vymežit jako získávání zkušeností v průběhu jedincovy životní dráhy. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 259). E-learning a on-line vzdělávání tedy můžeme chápat jako jakýkoliv vzdělávací proces, při kterém využíváme moderních technologií a internetu, které nás provází v průběhu naší životní dráhy a díky němuž získáváme zkušenosti a znalosti, jehož definice se může napříč kontinenty odlišovat. Pro význam diplomové práce postačí prezentovat jeho evropskou definici. Eger říká že *„e-learning označuje aplikace nových multimediálních technologií a internetu ke zlepšení kvality vzdělávání, posílení přístupu ke zdrojům, službám, k výměně informací a ke spolupráci vzdělávací komunity“* (2020, s. 7). Definici e-learningové formy vzdělávání také můžeme objevit v rozšířeném vydání Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš; 2001), zde se ale mluví o e-learningu pouze jako o vzdělávání pomocí počítače, kde ještě není uveden prvek „on-line“ formy, avšak lze tuto definici považovat za definici první úrovně e-learningu.

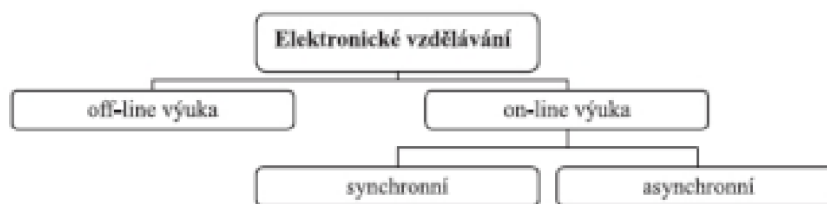
Ke vzdělávání on-line může patřit také e-learning, který může být doprovázející nebo doplňující složkou k výuce on-line. Základní formy e-learningu dělíme do několika typů.

Základní tři formy se rozšířily také o nové, spojené s chytrými telefony a sociálními sítěmi.

- a) Vzdělávací proces spojený s počítačem a software bez použití sítě. Zde se jedná o samostudium, ale může být uplatněno ve školách, firmách i dalším vzděláváním. Příkladem jsou učební CD/aplikace používané v autoškole, které si student procvičí i jak on-line tak i bez pomoci internetu.
- b) E-learning spojený s PC a sítí se vzdělávacími objekty prezentovanými na internetu – student používá zpracované www. stránky a pro případnou komunikaci využívá elektronickou poštu (off-line).
- c) E-learning spojený s PC, sítí a speciálním výukovým softwarem, který umožňuje on-line learning. Proces je podporován nejen počítačem, sítí, ale také (LMS) softwarem, který pro učitele i studenty nabízí řadu nástrojů a podporuje různé metody vzdělávání.
- d) „social on-line learning“ – spojení sociálních sítí a vzdělávacích účelů – například Youtube, Facebook, které mohou působit jak formálně, neformálně tak informálně.
- e) „m-learning“ – trend on-line mikrolearning lekcí, spojený s použitím tabletů nebo mobilních telefonů, příkladem jsou iPods, MP3, digitální znalostní podpora. Dále třeba Spotify. (srov. Eger, 2020, s. 18-20).

V rámci výzkumu budou účastníci mimo jiné hovořit o tom, jaké formy mimo internetový „on-line“ kontakt s lektorem dále ve svých výukových hodinách využívají. Aplikace, které využívají lektoři pro svoji práci budeme rozebírat v následujících kapitolách. Ovšem je důležité vymezit celou škálu vzdělávacích možností.

Schéma č. 1: Rozdělení forem elektronického vzdělávání

Obr. 1. Formy e-learningu

(Nocar, 2004, s. 232)

Forma vzdělávání, která byla zvolena pro téma diplomové práce je výuka on-line, kterou definuje Nocar (2004, s. 232) takto: „*On-line výuka jednoznačně vyžaduje zapojení počítače do sítě internet či intranet. Distribuce učebních materiálů se děje prostřednictvím síťových prostředků.*“ Dále ji dělí na synchronní a asynchronní. Synchronní vyžaduje neustálé připojení k síti. Komunikace studujícího s lektorem se tedy uskutečňuje v reálném čase. Uskutečňuje se ve virtuální třídě. Tato forma je náročnější na konektivitu sítě, ale přínos je časová nenáročnost na dobu výuky.

1.1 Vzdělávání na internetu od historie po současnost

„*Způsob učení, do jehož průběhu vstupuje v různých fázích počítač, se rozvíjel přibližně od 60. let 20. století. Přesto i před jeho příchodem existovala zařízení, která dokázala plnit obdobnou funkci jako dnes počítač, a která můžeme řadit mezi didaktické prostředky zaměřená na interakci člověka a stroje*“ (Klement a kol., 2012, s. 61). První internetovou síť vyvinuli vojenští specialisté jako platformu k předávání informací. První počítačová síť byla spuštěna v roce 1969 a ta byla zárodkem toho, co dnes považujeme za internet. K prvnímu zavedení počítačů do škol a domovů docházelo pak ke konci 20. století v letech 1980 až 1990. Důležitým milníkem je také uvedení programu eEuropa. Časová osa historie e-learningu je také uváděná na stránkách pro BOZP.

Struktura této osy vypadá následovně:

1960 až 1970 - první e-learningový software

1980 - první domácí počítače

1990 - zavedení e-learningu do škol

2000 - elektronizace státní sféry

2005 - zavedení programu eEuropa

2010 - současnost, celosvětový rozmach, on-line prostředí

Srov. (BOZP, 2016)

Současná situace v e-learningu a on-line vzdělávání dle MŠMT a její strategie digitálního rozvoje vzdělávání je taková, že dnešní generace vyrůstá v prostředí, kdy je digitální technologie všudypřítomná. Lidé mají téměř neomezený přístup k informacím. V digitálním světě se především mládež orientuje intuitivně, s pomocí přátel, zřídka kdy s pomocí školy. Dostupnost a rozšíření digitálních technologií vyvolává situaci, kde se mění role lektora z poskytovatele hotových informací na poradce, tvůrce vhodného výukového prostředí.

V pozici výběru lektora angličtiny v on-line prostředí se tedy zájemce může rozhodnout mezi pasivní nebo aktivní formou. Může mu bude stačit například učit se angličtinu formou různých aplikací jako Duolingo, nebo formou sledování tutoriálu na Youtube apod. To jsou formy pasivní. V případě aktivní výuky má lektor nespornou výhodu v tom, jak si výuku nastaví a vzdělávaný má okamžitou zpětnou vazbu, přímou komunikací si své dovednosti může zlepšovat a učení se stává interaktivní. Na základě jeho poznatků se může tempo, nebo styl výuky změnit. Beneš (2008, s. 119) v úvodu ke kapitole o profesním vzdělávání uvádí, že *„další odborné vzdělávání je chápáno jako předpoklad osobní a společenské prosperity. Jeho význam roste stejně jako počet účastníků a vynaložených prostředků. Zároveň se mění jeho formy a obsahy“*.

Právě změna formy a obsahu se týká vzdělávání on-line, které je nyní pojato výukou prostřednictvím nových technologií. Vzdělávání on-line se stává trendem současnosti, to především v rámci zájmového vzdělávání. Konkretizace trendů a kladů takového vzdělávání se však dozvíme v dalších kapitolách.

1.2 Trendy on-line vzdělávání

Kopecký a Krejčí uvádějí, že se v současné době vykrystalizovalo 6 trendů využívajících ICT pro zefektivnění vzdělávání, které byly podrobeny analýze dodavatelů i odběratelů e-learningových technologií i vzdělávacího programu. Jedná se o:

- 1) Blended learning
- 2) Learning Content Management Systems
- 3) Web collaboration a Live eLearning
- 4) Simulations, learning games, videos and storytelling
- 5) Training without trainers (úroveň 1) – knowledge sharing
- 6) Trainging withou trainers (úroveň 2) – informal knowledge exchange

(Net University 2020)

Podle firmy Gartner pro e-learning a on-line vzdělávání (2020), která se specializuje na předpovědi nástupu a uplatňování technologií se dozvídáme, že společnost predikuje do oblasti startu nových technologií „*kulturu učení se*“, další bod se zaměřuje na náplň práce a automatizovaného systému, nebo dále například digitální transformace. Ta se odvíjí od přechodu klasického vzdělávání k internetovému a analogického prezenčního vzdělávání k e-learningu. Dále sociální učení při využití ICT nástrojů, sdílení a učení spojené s pracovním postupem (Workflow). Vztahuje se k tomu, že vzdělání by mělo být k dispozici v momentě, kdy je potřebné srov. Eger (2020).

V předpovědi je pro výzkum podstatná digitální transformace, kdy postupně v některých formách našeho vzdělávání, máme už možnosti si vybrat, jakou formu vzdělávání upřednostníme. Právě výběr formy vzdělávání je klíčový v tématu mé diplomové práce. Účastníci zájmového vzdělávání, moji participanti, upřednostnili právě formu on-line. Stejně jako u předchozího bodu, vzdělávání na internetu je doprovázeno různými trendy a obsahy a tyto samy o sobě jsou doplňujícím nástrojem ke vzdělávání. Virtuální prostředí by tedy mělo sloužit k podpoře učení, mělo by být co nejvíc realistické, ale zde také záleží na aktivitě studenta. Výuka pro vzdělávaného musí být atraktivní a mít pro něj smysl.

1.3 Klady a problémy on-line vzdělávání

On-line forma e-learningu využívá internetové sítě a můžeme ji vyčlenit na synchronní a asynchronní. V této části si probereme především formu synchronní. Mezi synchronní formy elektronického vzdělávání patří videokonference, telefonní hovory, chatování a mezi asynchronní patří například třeba emailová komunikace (Kopecký, 2006). Synchronní výuka je tedy taková výuka, kde je vzdělávaný přítomen v reálném čase a má přístup k internetovému připojení. Z toho vyplývá, že pokud se takový kurz nachází pouze v on-line formě, jeho bariérou může být, že potenciální zájemce nemusí mít kvalitní připojení k internetu a přístroj k tomu určený. Další bariéry mohou být již subjektivní. Od problému se soustředit na tuto formu výuky, náhlé problémy se sítí, nebo zařízením, nutnost nainstalovat další podpůrné programy aj. Tato forma výuky také může mít své výhody. V současnosti v souvislosti s pandemií má takové výhody, že není nutné danou výuku konat prezenčně. Další výhody jsou takové, že účastník ušetří čas i peníze. Čas, který by strávil cestováním za kurzem a peníze, které by do takového cestování vložil. Zounek (2005) v Časopise Pedagogika roč. LVI. mluví o silných a slabých stránkách on-line vzdělávání. Mezi silné stránky technologické řadí

například sofistikované „virtuální“ výukové prostředí umožňující tvořit kurzy přímo šité na míru jednotlivým studentům. Zde můžeme hovořit o individualizaci na základě technologií. Dále hovoří o úspoře, kterou bychom jinak vynakládali na výukové prostory a náklady na jejich správu. Také zmiňuje dostupnost vzdělávání se „*kdykoliv, kdekoliv*“. Máme také stálou dostupnost studijního materiálu. Dále dělí silné stránky na didaktické, kdy studující není limitován vnějšími faktory, individualizuje si vlastní styl výuky (tempo, interaktivní systém, studijní materiály). Zde to platí například při pořízení zvukových záznamů, které může pomoci např. nevidomým studentům. Také klade vyšší nároky na schopnost samostudia a zodpovědnost. Slabé stránky dělí na technologické a didaktické. Mezi ty technologické můžeme shrnout to, že některé komplexnější aplikace mohou přesáhnout možnosti standardního vybavení domácnosti i úroveň běžné počítačové gramotnosti. Zmiňuje také negativní postoje některých lidí. Dle Českého statistického úřadu používá v Česku v roce 2021 cca 4, 938 milionů lidí starších 16 let sociální síť. Tyto negativní postoje v současných datech mohou mít tendenci klesat, ale samozřejmě stále existují. Tudíž tato slabá stránka závisí i na věkové kategorii lidí viz kapitola Sociální síť a komunikační nástroje. Mezi slabé stránky můžeme také uvést několik dalších informací, jak uvádí Zounek (2005) mezi částečně nepříjemné můžeme považovat zahlcení informačními zdroji. Vzhledem k rozvoji informační společnosti, mnohdy nemá účastník takového vzdělávání ponětí, zda jsou zdroje opravdu správné, pokud si je důkladně neověří. Proto je zde doporučována spíše práce s lektorem, který tyto informace může prověřit nebo potvrdit před zahájením výuky. Dalším mínusem je také dlouhé sezení u počítače, které může způsobit zdravotní rizika. Toto omezení se ale spíše týká výuky školní, nebo vícehodinových seminářů, co se týče zájmové výuky, tak její rozmezí se pohybuje v rámci maximálně jedné až dvou hodin. Zounek (2005) také mezi slabé stránky didaktické řadí složitost a proměnlivost

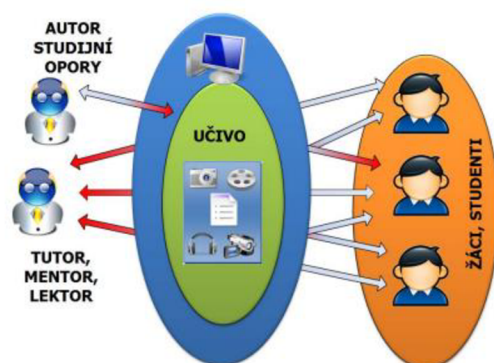
lidského chování v jeho komplexnosti, které obrazovka nemůže zachytit. Další z nevýhod, je omezený nebo žádný sociální kontakt s vyučujícím. V současné době si lidé ovšem na tento omezený kontakt museli v rámci opatření víceméně zvyknout. Při rozhodování o vstupu do e-learningových a on-line kurzů musejí tedy účastníci zvážit hned několik důležitých aspektů takové výuky.

2 Vzdělávací prostředí a internetové rozhraní

Mezi důležité faktory výuky on-line patří realizace výukového prostředí. Prakticky nejdůležitějším faktorem je to, jakým způsobem probíhá komunikace mezi lektorem a účastníkem kurzu. Důležitá je zde aktivizace a motivace studentů. Internetové rozhraní nabízí širokou škálu možností k vytvoření ideálního vzdělávacího prostředí. K on-line prostředí se vyjadřuje také Mudrák (2003) který mluví o současných on-line systémech následovně. Podporují prezentaci učiva i komunikaci všech účastníků. Poskytují zpětnou vazbu a rozsáhlé soubory výukových hypertextových materiálů s možností zapojení dalších informačních zdrojů. Internetové prostředí je interaktivní, má možnosti využít videokonferenční systému, vytvořit virtuální třídu. Využívají prvky konstruktivismu, podněcují vysokou míru komunikace učícího se a zcela respektují jeho individuální tempo. Stejně jako Nocar (2004 s. 231–232) také uvádí, že distanční forma vzdělávání se jeví jako fenomén budoucnosti. Mudrák (2003) říká, že technologie zažívají svůj boom a stejně jako Nocar mluví o výrazném snížení finančních nákladů na takovou výuku. Také sděluje důležitý fakt, že on-line systémy jsou vyvíjeny především pro jiný druh výuky, než jaké probíhá na základní nebo střední škole. Tedy v našem případě jsou ideální variantou právě pro on-line výuku v zájmovém vzdělávání.

Internetové rozhraní má velké možnosti pro tvorbu vlastního interaktivního modelu výuky. Může ke svému účelu využít výše zmíněné systémy a aplikace o kterých jsme již mluvili. Příklad viz Obrázek č. 3.

Obrázek č. 1. Model výuky s použitím e-learningu

Obrázek 5.7 – Zjednodušený model výuky s využitím e-learningu.

Model výuky nám zobrazuje ve středovém kruhu to, že učivo je možné pojmut formou prezentací, videí, psaného textu. Je zde možnost si se svolením lektora danou lekci nahrát. Učivo je nám tedy přednášeno multimediálními zdroji. Lektor nemusí být zároveň autorem veškeré studijní opory. Studenti si mohou z takové výuky vzít to, co jim nejvíce vyhovuje a lze pracovat na pojetí výuky. Tento model je ovšem obecný a pro představu nám postačí.

Lze rozlišovat čtyři etapy existence médií v lidské civilizaci a současná etapa je charakteristická využíváním počítače, internetu a propojováním jednotlivých médií v technologii multimédií za použití digitalizace. Srov. Klement a kol. 2012. Vzdělávací prostředí je tedy víceméně zážitkové. Zážitkové vzdělávání lze definovat také jako nedirektivní vzdělávání. Součástí tohoto prostředí je tedy příjemná atmosféra. Lektor má za úkol vzdělávaného podpořit v tom, aby na řešení přišel sám. Ve své publikaci definují Hanuš a Chytilová zážitkové vzdělávání takto: „Celá zážitková pedagogika zdůrazňuje především slova prožitek, zážitek, zkušenost“ (2009, s. 12). Strategie soustředí především na vytvoření prostředí, který přímo souvisí s vlastní iniciativou vzdělávaného. V tomto případě se prostředí zážitkového vzdělávání v prostředí on-line a v prostředí prezenčním moc neliší, ovšem v on-line prostředí viz Model výuky nám ukazuje, že toto on-line prostor má co nabídnout a jeho rozhraní je již velmi sofistikované.

2.1 Generace kurzů

Utrídění on-line vzdělávání lze provést systematicky podle generací kurzů. Není to úplně nová myšlenka, zmiňují se o ní např. Garrison a Anderson (2004), nebo Bauerová (2002), kteří zmiňují její rozdělení. Výhodou tohoto rozdělení je jeho využití v praxi při evaluaci a také pro stanovení požadavků na autory, tutory a dodavatele kurzů. Můžeme tohoto rozdělení využít také při zvažování vzdělávacích postupů. Rozpracovaná verze byla zpracována v roce 2012. Je rozdělena do několik generací od nulté po čtvrtou generaci (Eger, 2020, s. 20–26). Rozdělení je následně popsáno od nejstarší po nejnovější možnosti kurzů.

Rozdělení kurzů a jejich stručný popis:

- a) Nultá generace – digitalizovaný klasický učební text, často v PDF formě, maximálně je umožněná komunikace emailem.
- b) První generace – studijní materiál je zpracován ve formě LMS a tříděn. Je uplatněna metodika pro distanční text – na straně studentů, tutorů i instituce jsou využity jen základní nástroje pro komunikaci. Servis je slabý.
- c) Druhá generace – je využito všech LMS možností pro studijní materiály, uplatňován didaktický přístup. Doplnění grafickými prvky, zdroji a materiály.
- d) Třetí generace – již využívají moderní technologie pro videokonference a webináře, prezentace v elektronické formě, Skype, MS Teams aj. Kurzy jsou odborné a vedou je zkušení lektoři.
- e) Čtvrtá generace – spojen s vizí rozvoje e-learningu, učení on-line a celostního vzdělávání lidí ve společnosti znalostí. Vysoce propracovaná sociální komunikace. Personalizace vzdělávání a učení z hlediska učebních stylů studujících a vzdělávacích potřeb.

Uvedený systém nám může pomoci v jejich hodnocení, které se nevztahuje pouze na produkt, ale i proces, který je s ním spojený. V případě diplomové práce se bude pracovat především s generací třetí, případně čtvrté. Účastníci vzdělávání používají především technologie zde uvedené. Lektor pro výuku cizího jazyka on-line se snaží přizpůsobit možnosti klienta, ovšem nejobvyklejší bývají právě komunikace formou Skype, Teams, Facebook videohovory. Tato diplomová práce je zaměřena na účastníky, kteří jsou vždy při vzdělávání aktivní a přítomní. Hodiny jsou určeny na příslušný předem domluvený čas. Lektor i studující jsou zde přítomni. Všichni účastníci vzdělávání musí mít tedy přístup k moderním technologiím jako je počítač, notebook, chytrý telefon nebo tablet. Výuka bez těchto komponentů není uskutečnitelná. Na rozdíl od ostatních generací kurzů, je zde důležitá komunikace s lektorem a okamžitá zpětná vazba v případě potřeby, což samotné technologie, pokud nejsou vedeny a jsou předkládány jako holý text, nejsou schopny poskytnou. Lektor tedy tvoří zároveň určitý nástroj motivace a kontroly.

2.2 Sociální sítě a komunikační nástroje

Jako podpora vzdělávání často slouží k tomu „neurčené“ sociální sítě. Jejich původní záměr je obvykle spojení lidí, chatování, hledání pracovních příležitostí, reklama, publikování, sdílení apod. Ovšem tyto sítě jsou často vybrány jako nástroje sloužící právě ke vzdělávání. Nesporným kladem je tedy možnost si vybrat z širokého spektra nabídek komunikačních nástrojů a také sociálních sítí. Je však důležité brát na zřetel i jejich možná omezení a podmínky užívání.

Dle Českého statistického úřadu používá v Česku v roce 2021 cca 4, 938 milionů lidí starších 16 let sociální sítě.

Tabulka č. 1 Osoby v ČR používající sociální sítě, 2021

	Používání sociálních sítí (celkem)			Způsob zveřejňování informací					
				Profil i všechny příspěvky veřejné		Alespoň některé informace či příspěvky neveřejné		Neznám zabezpečení svého profilu ani příspěvků	
	v tis.	% ¹⁾	% ²⁾	v tis.	% ³⁾	v tis.	% ³⁾	v tis.	% ³⁾
Celkem 16+	4 938,0	56,3	68,1	924,8	18,7	3 774,2	76,4	239,0	4,8
Pohlaví									
Muži 16+	2 315,3	54,4	64,5	480,9	20,8	1 739,8	75,1	94,6	4,1
Ženy 16+	2 622,7	58,0	71,6	443,9	16,9	2 034,4	77,6	144,4	5,5
Věková skupina									
16–24 let	827,1	95,4	96,0	148,5	18,0	656,0	79,3	22,6	2,7
25–34 let	1 224,4	92,9	94,3	193,3	15,8	989,6	80,8	41,5	3,4
35–44 let	1 229,1	75,7	77,3	244,8	19,9	939,8	76,5	44,5	3,6
45–54 let	951,0	59,9	62,1	174,2	18,3	716,2	75,3	60,7	6,4
55–64 let	483,7	37,6	44,8	115,4	23,9	336,8	69,6	31,5	6,5
65–74 let	177,0	13,9	25,0	38,4	21,7	106,6	60,2	32,0	18,1
75+	45,6	5,6	24,7						
Vzdělání (25–64 let)									
Základní	191,9	55,1	71,8	66,9	34,8	105,1	54,8	20,0	10,4
Střední bez maturity	1 090,1	56,3	62,5	235,2	21,6	768,9	70,5	86,0	7,9
Střední s maturitou + VOŠ	1 521,0	70,3	71,5	280,9	18,5	1 191,4	78,3	48,7	3,2
Vysokoškolské	1 085,3	79,4	79,7	144,7	13,3	917,1	84,5	23,5	2,2
Ekonomická aktivita (16+)									
Zaměstnaní	3 463,8	69,6	71,8	637,5	18,4	2 664,9	76,9	161,3	4,7
Nezaměstnaní	144,3	67,0	77,6	33,9	23,5				
Ženy v domácnosti*	307,2	88,0	89,5	50,9	16,6	254,7	82,9	1,7	0,5
Studenti	638,8	96,6	96,6	105,7	16,5	515,9	80,8	17,2	2,7
Starobní důchodci	283,0	12,2	26,8	72,4	25,6	166,7	58,9	43,8	15,5
Invalidní důchodci	100,9	40,1	56,9	24,3	24,1				

Zdroj: Český statistický úřad 2021.

V tabulce se dozvídáme, že dle vybraného populačního vzorku určeného pro tuto diplomovou práci viz Kapitola Charakteristika výzkumného vzorku, že podle ČSÚ, tvoří lidé ve **věku 25–44 let** značí velkou část populace, pro kterou je používání sociálních sítí téměř samozřejmostí. Ve sloupci *Používání sociálních sítí* můžeme vidět, že se jedná celkem o **2453,5** tisíc z celkových 4938 tisíc, tedy polovinu. Výzkumný vzorek však měl dále tvořit populaci, která má vzdělání s maturitou a vyšší a jedná se o zaměstnané jedince. Tedy ve výsledku by poměr byl menší. Každopádně vzorek populace

využitý ke kvalitativnímu šetření diplomové práce tvoří tedy jednu z neaktivnějších skupin na sociálních sítích české populace.

Mezi nejčastěji využívané sítě patří například YouTube, Facebook, Instagram. Mezi komunikační nástroje zase patří Teams, Skype, WhatsApp aj. Sociální síť YouTube je využívána spíše jako pasivní nebo doprovodný nástroj pro výuku, kdy lektori mohou využívat a doporučovat videa v cizím jazyce, ale neposkytne svým uživatelům tato síť zpětnou vazbu. Facebook zase slouží pro vytváření skupin, sdílení studijních materiálů, úkolů, písemných prací, pro vyhledávání lektorů a kurzů, ale i jako komunikační nástroj. Skype, WhatsApp a Teams jsou definovány jako komunikační nástroje.

Mezi důležitou sociální síť protkanou především pracovním trhem, kterou nelze vynechat je LinkedIn. Zde může uživatel získávat kontakty ze stejné sociální bubliny, ale také se zde pořádají on-line semináře, webináře a je zde možné narazit na inzeráty (nejen lektorů). *„Jde o jednu z možností, jak zůstat v kontaktu s moderními trendy ve své oblasti a navazovat nové známosti s odborníky na podobnou oblast, které se člověk věnuje“* Další relativně silnou sítí je síť DeviantArt, tato sociální síť je anglicky mluvící síť, kde si může uživatel rozvinout jazykové dovednosti (Metodický portál RVP.CZ).

Z těchto informací lze vyvodit, že ne všechny sítě mají svůj vzdělávací obsah, nebo jsou využitelné k provedení konkrétních výukových lekcí. Nicméně na většině sociálních, komunikačních a pracovních sítí může sloužit jako pomůcka při konkrétní výuce. Některé mohou sloužit k vyhledávání lektorů.

2.3 Aplikace v on-line vzdělávání

Několik tipů, jak řešit záležitosti ohledně vzdělávání formou on-line také přináší Popelářová, ve svém článku pro Perpetuum – vzdělávání bez hranic. Existují tedy komunikační a služby pro sdílení souborů. Mezi aktuální vzdělávací platformy můžeme zařadit Google Classroom nabízející lehký způsob sdílení a zasílání materiálů mezi studenty. Mezi další platformy řadíme také Microsoft Teams, Skype, WhatsApp. Tyto aplikace nabízejí individuální i skupinové hovory a společné chaty. Některé z nich patří mezi běžné aplikace nainstalované již v dnes běžných chytrých mobilních telefonech.

Nicméně, zde při připojení mnoho uživatelů zároveň může dojít ke komplikacím s připojením nebo se může snížit kvalita rozhovorů. Na videokonference se využívá i aplikace ZOOM, ale zde je třeba doinstalovat rozšíření pro počítač a při více účastnících jako jsou tři, platí omezení délky na maximálně 40 minut. Classflow umožňuje vytvořit si vlastní lekci a on-line tabuli, která se dá nasdílet. Součástí mohou být kvízy, testy a další, oproti další službám je dostupná i v češtině, což může spolupráci lektora a vzdělávaného velmi ulehčit. Nástroj vhodný pro vytvoření různých kvízů a her slouží aplikace webové aplikace Quizizz, Kahoot apod. Nejvhodnější varianta pro celoškolní komunikaci se jeví aplikace SLACK, která se dá využít prostřednictvím PC i telefonu a je původně vytvořená pro pracovní týmy fungující na dálku. Tento program je ovšem více propracovaný a je vhodnější pro uživatelsky pokročilé srov. (Perpetuum, 2020). V rámci výukových kurzů anglického jazyka se při volbě vhodného nástroje výuky klade důraz především na takové aplikace, které nemají problém s hlasovými hovory a videohovory. Aplikace, které mají možnosti připojit interaktivní výukovou tabuli pro sdílení prezentací, článků, popřípadě videí. V tomto případě ale platí, že zájemce obvykle po domluvě s vyučujícím naleznou společnou

dohodu. Obvykle se lekce koná prostřednictvím elektronické formy synchronní výuky, ve většině případů se také koná jeden na jednoho (vzdělávaný a lektor), nebo maximálně menší skupinky vzdělávaných osob (2-5). Varianty, které volí vyučující jsou tedy obvykle ty nejdostupnější a uživatelsky nejméně náročné, jako je například **Skype**. Právě aplikace Skype nebo Facebook byla nejčastěji využívána nejen při rozhovorech s participanty, ale také participanti tohoto výzkumu je nejčastěji využívali právě ve svém vzdělávání. Co se týče rozsahu vzdělávaných účastníků na jedné výukové lekci, počet osob na výuku ani v jednom případě nepřesáhl číslo pět.

3 Definice zájmového vzdělávání v oblasti cizích jazyků

Vzdělávání v oblasti cizích jazyků získáváme již v dětství. První zkušenosti s cizím jazykem získáváme formální cestou. Součástí předmětů výuky na základních i středních školách i učilištích jsou v jejich harmonogramech vždy i hodiny cizího jazyka. Také zde existuje možnost v rámci formálního vzdělávání navštěvovat vzdělávání v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, které může být ukončeno státní jazykovou zkouškou (Národní ústav vzdělávání on-line). To je **základním rozdílem** mezi formálním a **neformálním** (zájmovým) vzděláváním. Zájmové vzdělávání řadíme k tomu neformálnímu. Výstupem není získání certifikátu, zkoušky, nebo dalšího stupně vzdělání potřebného pro studium. Zájmové vzdělávání je dle Šeráka edukační, rekreační vzdělávání, realizované neformálním (nebo také informálním) způsobem. Jeho hlavní myšlenkou je lepší kvalita života člověka a je založena na jeho osobních zájmech. Palán říká, že je zájmové vzdělávání spolu s profesním vzděláváním součástí dalšího vzdělávání a vytváří prostředí i předpoklady pro kultivaci osobnosti (1997, s. 135). Ovšem i zájmové (neformální) vzdělávání má svou formu, která může být dlouhodobá i krátkodobá (2009, s. 503).

Účastníci jazykového vzdělávání, které se týká tohoto výzkumu, se tedy zpravidla vzdělávají mimo formální vzdělávací instituce. Realizaci jazykových kurzů mohou organizovat soukromé vzdělávací agentury, jazykové školy, komerční instituty. Šerák uvádí formy vzdělávání a jejich klasifikaci. V rámci tohoto výzkumu nás zajímá především výuka v rámci kurzu. Výuka zájmového vzdělávání jazyka tedy probíhá v rámci pravidelných kurzů a kurz dle Šeráka prezentuje ucelenou vzdělávací jednotku, která je složena z více jednotlivých lekcí. Vždy je vymezeno časové rozpětí jednotlivých lekcí i celého kurzu. Dále můžeme také kategorizovat na individuální nebo skupinovou akci (2009 a, s. 77).

Výuka cizího jazyka je v našem případě zařazena mezi neformální formy vzdělávání. Jedinec se vzdělává dobrovolně, v rámci svého volného času. Podle Šeráka patří tento typ trávení volného času do třetí funkce „rozvoje osobnosti člověka“, kdy jedinec tíhne k potřebě vzdělávat se, touží po nových zážitcích a poznání (2009, s. 9). Definice neformálního vzdělávání MŠMT (2007) je taková, že tato forma vzdělávání je zaměřená na získávání dovedností a schopností pro lepší uplatnění společenské nebo pracovní. Uskutečňuje se například v soukromých vzdělávacích prostorech. Výuka cizího jazyka v zájmovém vzdělávání je tedy dle výše zmíněných definicí bezpochyby andragogickým tématem.

3.1 Aktuální nabídka jazykových kurzů na internetu

Nabídku jazykových kurzů získávají účastníci prostřednictvím médií (časopisy, rádio, noviny) a internetu. Na internetu existují i srovnávače těchto kurzů a k tomu určené adresáře. Například www.jazykovky.cz je portál, který nabízí přehled o jazykových kurzech v České republice. Je to adresář nejen jazykovek, ale také se dělí o zkušenosti studentů a vzdělávaných s výukou a lektory. Zájemci zde mají možnost srovnání, mohou si vyhledat soukromé jazykové školy, nebo lektory dle místa bydliště, kraje, nebo jeho části, dále druh kurzu. Mohou si zvolit, zda se chtějí studovat jako veřejnost, nebo v rámci svojí firmy. K dispozici mají zájemci i interaktivní mapu s místy vzdělávacích center.

Nabídky kurzů se pohybují v rozhraní možností naučit se gramatiku, komunikaci, výslovnost v tomto rozmezí (A1 – začátečník, A2 – pokročilý začátečník, B1 – mírně pokročilý, B2 – pokročilý). Tohle je rozsah zájmově vzdělávaných, který je zároveň mojí cílovou skupinou. Kurzy nabízí zlepšení se v komunikaci a konverzaci, individuální nebo smíšené lekce. Kurzy jsou vypsány buď na konkrétní datумы a termíny, nebo dle dohody (již u konkrétních lektorů). Obvyklé časy na individuální výuky jsou vypsány spíše

v pozdním odpoledni a večer, nebo s možností přizpůsobení se kurzu uchazeče, a to v případě, že si určuje rozvrh sám lektor. Pokud se jedná o firemní lekce, ty jsou obvykle časově určeny v rámci obvyklých pracovních hodin, tedy mezi sedmou ranní až pátou odpolední. Lektor pracuje pod jazykovou školou nejčastěji formou dohody a jako OSVČ. Kurzy jsou nabízeny ve formě on-line i face to face. Záleží tedy obvykle na samotném uchazeči, jak se se soukromou jazykovou školou nebo napřímo s konkrétním lektorem na spolupráci domluví.

Obrázek č. 2. Webové stránky pro jazykovky.cz

The screenshot displays the homepage of Jazykovky.cz. At the top, the logo 'Jazykovky.cz' is prominent. Below it are three search filters: 'Místo studia' (Location), 'Jazyk' (Language), and 'Druh kurzu' (Course type). Each filter has a text input field and a search icon. Below the filters is a 'další kritéria vyhledávání' (more search criteria) link. A section titled '10 kurzy:' (10 courses) lists various filters with plus icons: 'konkrétní pokročilosti' (specific proficiency), 's délkou kurzu' (with course length), 's konkrétní intenzitou výuky' (with specific intensity), 'v určitých dnech' (on certain days), 'v určitých hodinách' (at certain times), and 'příprava na jaz. zkoušku' (preparation for language exam). Below this is a row of three buttons: 'Hledat kurzy dle lektora' (Search courses by teacher), 'Vyhledat jazykové školy' (Search language schools), and 'Vyhledat jazykové kurzy' (Search language courses). The main content area is divided into several sections: 'Hodnocení škol' (School ratings) with a sub-link 'online zkušenosti studentů' (online student experiences); 'Mapa škol' (School map) with a sub-link 'jazykové školy na mapě' (language schools on map); 'Nejlepší lektori' (Best teachers) with a sub-link 'nejlépe hodnocení učitelé' (best teacher ratings); 'Vyber si kurz podle lektora' (Choose course by teacher) with a sub-link 'profily lektorů' (teacher profiles); 'Jazykovky.cz jsou přehledný seznam jazykových kurzů a jazykových škol v ČR.' (Jazykovky.cz is a clear list of language courses and schools in the Czech Republic.) with a sub-link 'zobrazit mapu kurzů' (show course map); 'Skupinové jazykové kurzy' (Group language courses) with a sub-link 'pro veřejnost v jazykové škole' (for the public in a language school); 'Firemní jazykové kurzy' (Corporate language courses) with a sub-link 'vzdělávací programy pro firmy' (educational programs for companies); and 'Individuální jazykové kurzy' (Individual language courses) with a sub-link 'individuální kurzy' (individual courses). At the bottom right, there is a section for 'Studentské recenze jazykových škol' (Student reviews of language schools) with an image of a group of students.

(Jazykovky.cz, dostupné on-line)

Nejčastěji zobrazovaná stránka na českém webovém rozhraní, která zároveň zaštiťuje možnosti jazykového vzdělávání jazyků. Možnosti vyhledat jazykovou školu se týkají i zájmového vzdělávání a jedinec si může navolit z možností kurzu. Na výběr má místo studia, jazyk, druh kurzu. Nabízí

například prázdninové kurzy, kurzy pro veřejnost, on-line výuku prostřednictvím Skype, nebo e-learning, tábory, pobytové kurzy a také firemní či individuální kurzy. Nalezneme zde seznam jazykových kurzů, škol, nejlepších lektorů. Tyto stránky také nabízí zlepšení jazyka oficiální formou prostřednictvím jazykových škol.

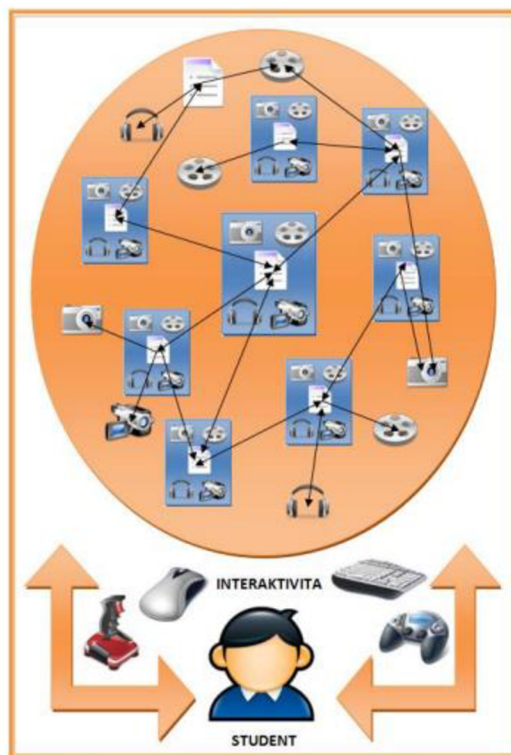
3.2 Specifika lektora cizího jazyka

V rámci diplomové práce je diskutováno téma výuky formou on-line hodin v jazykových kurzech s lektorem. Jazykové školy po otevření hranic zažívají rozmach a postupně se těší větší oblíbenosti. Vzdělávací instituce jsou ve velké míře řazeny do soukromého sektoru. Existují například roční jazykové školy, které preferují takoví studenti, kteří po střední škole chtějí pokračovat dál na vysokou školu, ale zatím se nerozhodli, na který obor. Hlavním zájmem práce je ovšem sledovat takové vzdělávané, kteří se účastní soukromých hodin cizího jazyka prostřednictvím zájmových jazykových škol, a to v rámci sebevzdělávání, na dobu určitou i neurčitou, nefixovanou na denní/prezenční dojíždění. Tzn. že účastník si určuje většinou sám dobu, kdy se vzdělávání bude věnovat, a to většinou v rámci mimopracovních aktivit. Cílem kurzu může být vylepšení jazykové dovednosti na komunikativní úroveň, zlepšení gramatiky apod. Vzdělávání je založeno na dobrovolnosti a dle potřeby konkrétního účastníka. Společně však mají to, že je vždy určen harmonogram tohoto vzdělávání. Rozdílem je, že vzdělávaný v zájmovém vzdělávání si tuto délku procesu určuje v podstatě sám.

Lektoři mají na starost vytvoření vzdělávacího prostředí. Vytváření multimediálních, hypertextových a hypermediálních učebních pomůcek není jedinou záležitostí a zpravidla je nutné provádět jejich evaluaci. Mezi ty méně náročné patří PowerPointové prezentace, kde si lektor sám rozvrhne strukturu a poté zpracovává obsah. Nová vzdělávací média jsou schopna

podpořit učení jako aktivní a tvořivý proces, zprostředkovat realistické učební situace a převést učení na interaktivní proces.

Obrázek č. 3. Hypermediální učební pomůcka ve vztahu ke studentovi

Obrázek 5.9 – Hypermediální učební pomůcka ve vztahu ke studentovi

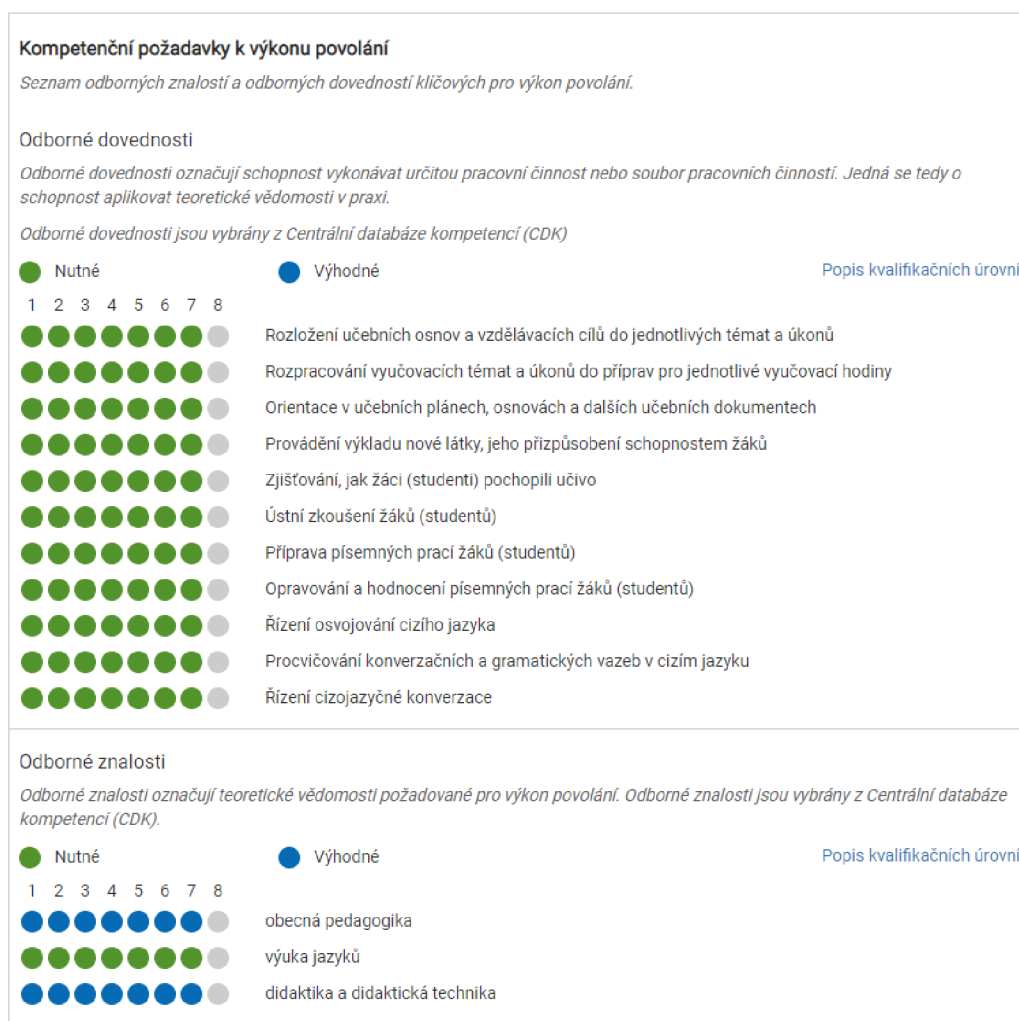
Kliment a kol. 2012 s. 136.

Dle Veselého (1999) by způsob výuky v on-line prostředí měl zachovat 7 principů. Tyto principy jsou následující: Podpora vzájemného kontaktu, rozvíjení spolupráce, používání metod aktivního učení, poskytování rychlé zpětné vazby, zdůrazňování času k vykonání úkolu, úspěch a jeho očekávání a respekt k různorodému talentu.

Pokud jde o lektora cizího jazyka, má jeho práce svá specifika a charakteristiku. Borg (2006, s. 5) popisuje rozdíly mezi lektorem cizích jazyků a ostatních lektorů. Mezi hlavní řadí samotnou podstatu předmětu, jazyk je dynamický a má praktičtější vztah sociální realitě. Také zde hovoří o použití nemateřského jazyka. Účastníci totiž operují cizím jazykem v rámci celé výuky

a to naprosto odlišené od výuky v rámci jakéhokoliv jiného předmětu, což může způsobit i vyšší míru chyb. Mezi charakteristické znaky lektora řadí následující vlastnosti: kreativitu, entuziasmus a flexibilita, které jsou pro lektora hlavními. Medlíková hovoří také o způsobilosti lektora. Lektor jazyka musí být schopen odpovídat požadavkům i očekáváním vzdělávaného. Také musí mít pedagogickou i psychologickou způsobilost (2010, s. 20).

Obrázek č. 4: Kompetence k výkonu profese lektora cizího jazyka

(NSP, on-line)

Národní soustava povolání uvádí, že lektor jazykových kurzů musí splňovat jisté kompetenční požadavky k výkonu povolání, mezi které řadí i část nutných a výhodných viz přiložený obrázek. Lektor cizího jazyka také

musí mít státní jazykovou zkoušku. Mezi jeho pracovní činnosti také patří plnění prací a úkolů souvisejících s jeho prací. Také se musí neustále vzdělávat v oblasti cizího jazyka. Mezi jeho další úkoly patří tvorba a aktualizace dokumentace, tvorba textu, příprava úkolů. Mezi odborné znalosti poté patří obecná pedagogika, výuka jazyků a didaktická technika. Lektoři mohou vystupovat ve spolupráci se soukromými jazykovými školami, také mohou pracovat sami na sebe formou OSVČ nebo mohou pracovat na dohodu. V současných inzerátech se právě nejčastěji objevují tyto typy dohod.

3.3 Obsah jazykových lekcí

Konkrétní obsah u zájmové formy vzdělávání určuje obvykle přímo konkrétní soukromá jazyková škola nebo lektor s certifikátem po domluvě se studentem. Běžným postupem zde je, určit na začátku jazykovou úroveň uchazeče rozdělovacím testem. V tomto rozdělovacím testu se lektor dozví, jak je student zdatný zejména v gramatice. Dalším takovým rozlišovacím postupem je mluva. Nezřídka se stává, že uchazeč je v gramatice dobrý, ale jeho ostych mu brání v tom se rozmluvit, což se pro něj může stát bariérou ve více životních odvětvích. Může to být bariéra pro cestování, získání lepší pracovní příležitosti nebo také pro jakékoliv osobní zájmy spojené s cizím jazykem, jako sledování filmů nebo čtení knížek, které ještě nejsou dostupné v našem jazyku. Dalším příkladem může být student, který se nebojí mluvit, ale gramatika u něj vázne a potřebuje ji k vylepšení, protože se chce ucházet o místo v zahraničí nebo u zahraniční firmy.

Lektor tedy při přípravě studijního plánu musí počítat s mnoha proměnnými a samotný program se mění také v závislosti na tom, jak je student učenlivý, jakou má motivaci a jestli je to opravdu zájem jeho, či jestli je kurz brán spíše jako tréninkový či kvalifikační. Dle Palána (2002, s. 23) je zájmové vzdělávání důležité v oblasti kultivace člověka, Palán jemu dává stejný význam jako profesnímu vzdělávání, neboť může být dnes realizované

i v rámci podniku. Metody a tvorba obsahu zájmového vzdělávání v cizím jazyce se neliší od jiných forem zájmového vzdělávání v základech. Bednaříková (2007, s. 32) tvrdí, že je záměrné, cílevědomé a plánovité. Uplatňují se při něm didaktické principy. Samozřejmě každé vzdělávání a typ má svá specifika, cíl, princip, obsah a charakteristiku vyučovaného. Krystoň (2011, s. 15) říká, že existují metody, které můžeme využít ve všech oblastech vzdělávání. Nicméně při jiných je potřebné zvážit výběr, efektivitu a funkčnost v daném segmentu. Není tedy možné určit všeobecný obsah jazykových kurzů, jelikož je nutné přihlížet na různé faktory.

3.4 Motivace účastníků k jazykovému vzdělávání

Memorandum o celoživotním vzdělávání (2000) uvádí, že neformální vzdělávání nevede k získání formalizovaného certifikátu, uznávaného osvědčení a může být realizováno prostřednictvím institucí, ale i dalších aktérů, například lektorem, na pracovišti apod. Nemá žádné osnovy, pravidla a jedná se o strukturovaný proces s vymezenými cíli. Je flexibilní jak z hlediska organizace, tak z hlediska použitých metod (Knotková, s. 68). Zpravidla je účast dobrovolná, vzhledem k tomu, že nepřináší žádný hmatatelný posun v rámci ocenění, skutečný její přínos je tedy subjektivní a osobní. Dle Saka se tak vzdělávání stává prvkem životního stylu a obsahem pro trávení volného času (2007, s. 129). Motivace konkrétního člověka k jazykovému vzdělávání je důležitá pro zhodnocení okolností jeho účasti na výuce. Přispět tomu může také fakt, že dle Bretona 2007, je angličtina nejvíce vyučovaným jazykem, 89 % procent žáků se ji učí a také převládá ve světě internetu. Motivem pro výuku cizího jazyka tedy může být i fakt, že čím více a lépe jazyků umíme, tím lépe se dorozumíme nejen v každodenním světě, ale i v tom světě internetovém. Pokud rozebereme zájmové vzdělávání v kontextu s volným časem, jedná se o ten čas, který chce jednotlivec věnovat sobě a činnosti, které si v daný čas

zvolí. Tato zvolená činnost je odrazem jeho vlastních přesvědčení, která volí svobodně.

Dle Vetešky (2016) který tvrdí, že to, jak tráví člověk volný čas má úzkou vazbu na jeho sociální i profesní život. Tedy je v tomto aspektu důležitý jeho hodnotový systém i životní styl. Zájmové vzdělávání se tedy realizuje ve volném čase a základním východiskem je vlastní iniciativa. Zounek (2004) zmiňuje, že ve světě on-line obzvláště velkou výzvou nejen pro autory kurzů právě motivace jedinců. Lektor by měl tedy mít pečlivě připravené výukové hodiny. Motivace v zájmovém vzdělávání je klíčovým faktorem z několika důvodů a tím hlavním je, že je realizován dobrovolně. „*Motivace je souhrnné označení pro motivy a jejich působení. Definovat je proto třeba motiv.*“ (Říčan, 2010). Motivaci rozdělujeme také na vnitřní a vnější. Lee, Mikesell a kol. (2009) tvrdí, že motivace pro učení se cizímu jazyku je u každého člověka trochu rozdílná a rozdílné může být i jeho nadání nebo konkrétní příležitosti, které má k osvojení cizího jazyka. Mezi další formy motivace, ke kterým by se mohla řadit právě výuka angličtiny, řadí Bednářiková motivaci profesního růstu, kdy jedinec může získat lepší pozici na pracovišti po získání znalostí a dovedností (2006, s. 58). Vzhledem k otevřenému trhu práce a ekonomiky, ale také velkému množství zemí, kde je právě například angličtina mateřský jazyk, je nutné se orientovat také v cizím jazyce, protože český jazyk není takto světově rozšířený. Pokud chce člověk uspět na pracovním trhu, tak je tato výuka cizích jazyků velmi vyhledávanou volnočasovou aktivitou.

EMPIRICKÁ ČÁST

4 Metodologický rámec výzkumu

V této části se budu zabývat metodologickými východisky výzkumu, jehož cílem je interpretovat jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání vnímají výuku cizího jazyka v on-line prostředí. Vzorek populace tvoří tedy účastníci, kteří studují cizí jazyk s lektorem a používají k tomu platformy jako Skype, Teams, Facebook aj. Nyní (i vzhledem k epidemiologické situaci spojené s Covid-19), kdy se staly možnosti on-line výuky jistým východiskem, také využívají ke vzdělávání on-line prostředí. Je nutno podotknout, že dnes již možnosti studia i prezenčně jsou, ale moji účastníci přesto přetrvávají v on-line prostředí. Průběh výzkumu proběhl obdobně jako samotná výuka, tedy v prostředí on-line, a to prostřednictvím komunikačních technologií Skype a Facebook. Účastníci byli pracující osoby ve věku 25–44 let, další podmínkou bylo minimálně maturitní vzdělání. Výzkumu se nakonec zúčastnili účastníci s minimálním vzděláním bakalářským a vyšším.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem diplomové práce je **interpretovat**, jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání **vnímají** výuku cizího jazyka v on-line prostředí. On-line prostředí představuje pro dnešní generaci již klasickou formu zábavy. Mnozí se chodí na internet bavit, hrát hry, komunikovat s přáteli. Ovšem poněkud novějším fenoménem je to, že je on-line prostředí využíváno i k zájmovému vzdělávání. Nejen jazykové agentury, lektori, on-line aplikace nabízejí možnosti doplnění, procvičování a zlepšení svých jazykových dovedností prostřednictvím internetového spojení s lektorem. Rozvoji tohoto

trendu svým způsobem „dopomohla“ i epidemiologická situace (2019 až 2022), která donutila mnohé trávit více času u počítače, tabletu nebo telefonu. Z tohoto důvodu bylo zajímavé zjišťovat, že i nadále jsou účastníci, kteří tuto formu využívají a dále preferují před prezenčním studiem, které je v určitých situacích a za určitých podmínek povoleno. Na základě empirických výzkumů, teoretických poznatků a stanovení výzkumného cíle, je formulována tato výzkumná otázka: *Jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání vnímají výuku cizího jazyka v on-line prostředí?* Předmětem mého zájmu je, jaké motivy mají účastníci ke vzdělávání samotnému, okolnosti, které je vedly k jejich volbě pro vzdělávání on-line cestou. Zda se jednalo o přímý přechod, nebo si on-line formu zvolili rovnou. Jak dlouho se studiu jazyka věnují a zda plánují pokračovat i v budoucnosti a jakou formu vzdělávání budou upřednostňovat. Také se zabývám aspektem samotné výuky on-line, v čem účastníci vidí rozdíl oproti výuce prezenční a také v čem vidí rozdíl oproti výuce nutné. Tedy srovnáním například s výukou, kterou měli na základní/střední/vysoké škole. Také je zde důležitý ohled na epidemiologickou situaci, která zapříčinila častější využívání moderních technologií a kontaktu na dálku napříč celým světem. Nejen to, také zapříčinila, že člověk má poněkud ztíženou možnost například cestování, což má za následek ztíženou možnost vycestovat a používat a procvičovat cizí jazyk napřímo. Pozornosti se dostává především toho, jak účastník **vnímá** tuto formu vzdělávání, jeho dovednosti ohledně používání moderních technologií a také znalosti dnešních aplikací a trendů v této oblasti. Součástí je také zjištění, jak je pro něj výuka cizího jazyka osobně důležitá a jaké mají motivy.

Vzhledem k formulaci výzkumné otázky jsem zvolila interpretativní fenomenologickou analýzu. V rámci IPA je výzkumná otázka zaměřena na porozumění a interpretaci žité zkušenosti. Výzkumná otázka je tedy zaměřená na individuální prezentaci vlastní zkušenosti a tomu, jaký je jí přikládán

význam. *Pohled z perspektivy subjektu, což značí popis všedních detailů, každodenní reality, chápání chování a významu v sociálním kontextu, důraz na čas a proces*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 19). Zaměřuje se na proces a význam. Až tolik zde nejde o výsledek ani o konkrétní důsledky (Koutná Kostínková & Čermák, 2013, s. 12). *„kvalitativní přístup v sociálních vědách vychází z toho, jak jsou různé pojmy a vztahy chápány aktéry sociální reality*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 18).

4.2 Aplikovaná metodika

S přihlédnutím na charakter práce a formulaci cíle, při hledání odpovědi na svoji výzkumnou otázku jsem zvolila kvalitativní přístup. Formou tohoto kvalitativního hloubkového šetření a rozebírání jednotlivých případů v jejich přirozeném prostředí, podmínkách a aktuální situaci zjišťuji vnímání účastníku v konkrétní situaci. Důležitá je jedinečnost a neopakovatelnost výzkumu. Podle Hendla (2005, s. 50) se jedná o běžné klasické situace, které projektují každodennost jedince. Výzkum je prováděn pomocí intenzivnějšího kontaktu s účastníky v daném prostředí. Výzkum dat probíhá následovně: výzkumnými otázkami, analýzou dat a na základě této analýzy se rozhoduje, zda je nutné data znovu sesbírat nebo doplnit. V těchto cyklech je potřeba data přezkoumat a znovu si potvrdit své domněnky. Případ tedy je *„fenomén, který se objevuje v určité vymezené hranici*“ (Mioviský, 2006, s. 94). Hranice, kterou jsem zvolila je on-line prostředí a cílová skupina jsou účastníci on-line kurzů cizího jazyka. Výsledkem je tedy studie, která zahrnuje **vnímání** jazykového on-line vzdělávacího kurzu jeho účastníky. *Akteři jsou odborníky na sociální situace, které prožívají, jsou naivními vědci*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 18). V rámci zvoleného přístupu realizuji případové studie, kde daný případ rovná se cílové skupině. Cílová skupina jsou tedy účastníci vzdělávání, kteří se účastní kurzu cizího jazyka prostřednictvím on-line prostředí, dále pak, kteří se vzdělávání účastní dobrovolně v rámci svého

osobního zájmu. Tzn. vzdělávání se účastní organizované a systematické vzdělávací aktivity, která se realizuje mimo formální vzdělávací systém. Toto vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělávání, ale může jedinci zlepšit jeho společenské a pracovní postavení viz Kapitola Definice zájmového vzdělávání v oblasti cizích jazyků. Podle Palána je zájmové vzdělávání spolu s profesním vzděláváním součástí dalšího vzdělávání a vytváří předpoklady pro kultivaci osobnosti (1997, s. 135). Tedy jistě jej můžeme zařadit mezi andragogická témata. Povaha předmětu zkoumání vyžaduje kvalitativní přístup „*je de facto o způsobu, jakým prožíváme, a současně jaký dojem, pocit vyvoláváme u druhé osoby, že jsme autentičtí*“ (Miovský, 2006, s. 36).

4.2.1 Metody získávání dat

Předvýzkum a orientační výzkum dle Miovského představuje situaci, kdy výzkumník při přípravě svého plánu, naráží na nedostatek informací, a to může mít různou povahu. Například absenci odborné literatury, konče nezkušeností výzkumníka (2009, s. 29). Také uvádí, že předpokladem je znalost terénu. V rámci tohoto výzkumu bylo využito prostředí internetové. Byla zvolena **metoda polostrukturovaného rozhovoru**. Držela jsem se daného okruhu otázek, který jsem dle výsledků z předvýzkumu změnila do finální podoby. Během předvýzkumu jsem měla také šanci vyzkoušet si na vlastní kůži přednášení prezentace a rozhovoru v on-line prostředí prostřednictvím Skype. Tyto formy platformem jsem dosud používala pouze k osobním účelům.

Finální okruh otázek se skládal z následujících témat: rozdělený do čtyř okruhů. OKRUH Č. 1: Vnímání on-line vzdělávání. OKRUH Č. 2: Motivy účastníků vzdělávání. OKRUH Č. 3: Využití internetu, aplikací a platformem. OKRUH Č. 4: ON-LINE VÝUKA A COVID-19. Následovala reinterpetace řečeného, doplnění, zopakování účelu, rozloučení a ukončení rozhovoru.

Zvolila jsem polostrukturovanou metodu z toho důvodu, aby byl dostatečný prostor na eliminaci problému, chtěla jsem také zamezit úplnému „utíkání od tématu“ ale také aby měli účastníci možnost volnosti a zachovat tak jedinečnosti daného rozhovoru. Při aplikaci kvalitativního přístupu se ani nesnažíme prvoplánově eliminovat různé vlivy, s nimiž jsme nepočítali. Snažíme se je zaznamenávat a porozumět jim. Respektujeme také různorodost kontextuálních souvislostí, rezignujeme na snahu jednotného, uniformního a zcela standardizovaného postupu (Miovský, 2009 s. 72). Také šlo o snahu vytvořit „přirozenější“ prostředí pro výzkum.

Data jsou v této formě získávány formou on-line rozhovoru prostřednictvím Skype, Facebook apod. Participant měl možnost tedy volně mluvit o daném tématu, avšak především v rámci toho tématu, které bylo zajištěno opěrnými body, tedy připravenými okruhy témat. Velké plus spatřuji v tom, že v **rozhovorech došlo** nezávisle na sobě **k nečekaným zjištěním a objevily se nové a cenné aspekty fenoménu o kterém jsem původně nepřemýšlela**. Jako zápor této metody bych označila zdlouhavý přepis rozhovorů a nutnost ověření některých tvrzení a posléze dalšího doplnění s účastníky výzkumu. Tato metoda je tedy celkově poněkud zdlouhavější. Rozhovory probíhaly také v on-line prostředí, to prostřednictvím dostupných platforem (Skype, Facebook). Samotný rozhovor byl tedy uskutečněn v rámci obdobných platforem jako probíhá daná výuka, a tudíž se také neobešel bez některých pozitivních i negativních aspektů on-line komunikace. S účastníky v první řadě došlo k seznámení o nahrávání a získání povolení, následnému zaslání informovaného souhlasu a možnosti, že mohou od rozhovoru kdykoliv ustoupit. Počet kontaktů jsem zaznamenala v níže uvedené tabulce.

Během nahrávání rozhovorů v jednom z rozhovorů se vyskytl technický problém v aplikaci Skype, kdy navázání kontaktu s účastníkem

výzkumu bylo posunuto, protože bylo nutno restartovat z obou stran techniku. U dalších rozhovorů vše probíhalo v pořádku. U rozhovoru prostřednictvím komunikační aplikace Facebook byl zase problém při přepisu rozhovoru, kdy nahrávka nebyla příliš kvalitní. Participantka je zde jde slyšet velmi potichu a pasáže, kde se ptám já jsou velmi hlasité. Bylo zde tedy nutné neustále tišit nebo dávat rozhovor nahlas.

Tabulka č. 2: Plánování rozhovorů

Participant	Termíny vyhrazené pro zpracování rozhovorů	Platforma	Celková délka komunikace	Počet kontaktů včetně písemné korespondence
<i>Alena</i>	2.1. - 2.2. 2022	Skype	49 minut + 15 minut	5x
<i>Marek</i>	4.1. – 4.2. 2022	Skype	35 minut + 17 minut	4x
<i>Tomáš</i>	6.1. - 6.2. 2022	Skype	29 minut + 12 minut	4x
<i>Lukáš</i>	10.1. - 10.2. 2022	Skype	30 minut + 11 minut	5x
<i>Simona</i>	15.1. -15. 2. 2022	Facebook	41 minut + 7 minut	4x

V první části rozhovoru jsme řešili základní postoje k tématu a seznámení s tématem, potvrdili si účast na výzkumu, došlo také ke zmapování situace a šlo o systematické „rozehřátí a orientaci se v tématu a navození atmosféry bezpečí“. V další části byl rozhovor veden do hloubky, doplněný a byl věnován zpětné vazbě i reflektování tématu. S participanty bylo dohodnuto, že hlavní rozhovor bude veden v časovém rozmezí cca 60 až 30 minut. Požádala jsem

účastníky výzkumu předem, formou písemné komunikace, aby si vybrali takový termín, kdy budou mít dostatek prostoru pro naši komunikaci.

Všechny účastníky jsem zprvu kontaktovala přes jejich emailovou adresu, posléze jsme si domluvili termíny, kdy budou mít prostor pro rozhovory. E-mailovou formou byl také zaslán informovaný souhlas, který mi byl zpětně zaslán podepsaný. Informaci o tom, jak bude následně s rozhovorem nakládáno dostali i před zahájením nahrávání.

Rozhovory prostřednictvím Skype byly nahrávané pomocí Pořízení záznamu přímo v aplikaci Skype. U platformy jako Facebook toto bohužel není k dispozici, tudíž byly rozhovory nahrávány přes aplikaci Záznam zvuku v telefonu. V průběhu rozhovoru bylo dosaženo většího pocitu anonymity tím, že účastníci si většinou nepřáli být na těchto platformách nahrávání na videohovor. Výhoda to byla v oblasti větší anonymizace, ovšem nevýhodu jsem spatřila v tom, že nebylo možné pozorovat, jak se účastníci na dané otázky tváří, nebyla možnost vidět jejich neverbální projevy a jejich fyzický vzhled. Tudíž jsem musela zaměřit veškerou pozornost na tón a intonaci hlasu. V průběhu rozhovoru jsem se držela již zmíněných tematických okruhů, ale ne striktně, ani postupně. Debata se rozvíjela podle toho, které téma rozvinul sám participant. Další forma komunikace již měla pouze charakter doptávání, ujišťování v daných tématech. V těchto kratších konverzacích již nebyla nalezena žádná „nová“ informace, došlo pouze k jejich upřesnění. Participantům byl dán prostor k doplnění, ale ani v jednom případě k tomu nedošlo. Z toho důvodu byly další rozhovory vedeny v podstatně kratším časovém úseku.

Přesto, že byl výzkum zaměřený na to, jak vnímají svoji současnou výuku on-line, v částech rozhovoru jsme se vraceli i do minulosti. Mluvili jsme o tom, jak probíhali jejich „povinné“ výuky cizích jazyků, aby si vytvořili

rámec zkušenosti a mohli lépe formulovat srovnání s výukou dnes a také aby mohli reflektovat, proč se k výuce dnes vrací. Účastníkům byl dán prostor pro jejich vlastní doplnění, dotazy, a to jak před zahájením rozhovoru, během něj i koncem rozhovoru. Na začátku rozhovoru pro navození bezpečné atmosféry jsem se vždy ještě jednou představila a krátce jsem pohovořila o své práci, dále jsem obrátila pozornost na ně, vyzvala jsem participanta o představení sebe a toho jaký měl dnes den. Po tomto krátkém úvodu jsme se začali věnovat otázkám z okruhů. V průběhu rozhovorů se často stávalo, že participant sami od sebe zabloudili do své minulosti a rozpovídali se o tom, jak jejich výuka vypadala dříve, za školních let. Často se také bez vyzvání (ačkoliv v okruzích téma bylo uvedeno) sami rozpovídali na současné palčivé téma covidu. V další fázi jsme řešili témata dle okruhů. Byla jsem seznámena s tím, jak dlouho studují a jak se k takovému vzdělávání vlastně dostali. Také jsme řešili, jak jejich výuka probíhá a jak vnímají on-line prostředí. Všichni participant, když začínali s touto výukou, již měli zkušenost i s prezenčním zájmovým vzděláváním v oblasti jazyků. Také hovořili o kontextu on-line výuky a současné epidemiologické situace, kterou vnímají jako spíše nestabilní. Často se dotýkali tématu toho, jak by si studium představovali dále a co jim na on-line formě (ne)vyhovuje. Několikrát padl návrh, jak by chtěli sestavit ideální plán do výuky v kombinaci s on-line i prezenčním studiem. Na konci rozhovoru byli participantům zopakovány všechny body našeho rozhovoru a zrekapitulováno, zda bylo vše řečeno. Také byla nabídnuta možnost, pokud by participanta napadlo cokoliv v tématu, aby mě bez obav kontaktovali.

Mezi kontakty proběhlo vždy několik dní viz Tabulka plánování rozhovorů a kolonka termíny vyhrazené pro zpracování rozhovorů. Původně jsem si na jejich analýzu stanovila jeden týden, ale posléze jsem analyzovala rozhovor znovu a znovu a na kompletní analýzu a další analýzu jsem si nakonec určila čas jeden měsíc. Během těchto analýz došlo k identifikaci

hlavních bodů a vybrání základních významných témat. Pokud bylo nutno, tak také pře-formulace a formulace dalších otázek. Zde šlo spíše o doplňující otázky.

5.2.2. Metody zpracování dat

Zvolila jsem metodu **interpretativní fenomenologické analýzy** v kvalitativním designu. Dle Řiháčka, Čermáka a Hytycha *„jeví se jako vhodná perspektiva, z níž můžeme pohlížet na kvalitativní data, jestliže chceme popsat a interpretovat způsob, jakým nositel zkušenosti, která nás zajímá, přisuzuje této zkušenosti význam“* dále také hovoří o tom, že teoretickou pozici IPA zakotvuje ve třech zdrojích, fenomenologii, hermeneutice a idiografickém přístupu (2013, s. 9). Je důležité zde podotknout, že součástí zpracování dat bylo i vytvoření reflexe výzkumníkovi zkušenosti, kde uvádím proč jsem dané téma zvolila a jak se mě samotné téma dotýká. Dbala jsem při výběru a zpracování dat na to, aby mi dané téma bylo blízké, protože *„zkušenost je v rámci IPA „konstruována“ jako výsledek společného sdílení výzkumníka a participanta“* (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013. s. 11). Koutná, Kostínková a Čermák toto tvrzení podporují také myšlenkou, že participant se snaží porozumět své zkušenosti, ale zároveň i výzkumník se snaží interpretovat, jak k tomuto porozumění respondent dožívá (2013. s. 11). Ovšem je zde nutné, aby byla otázka formulovaná otevřeně ne příliš doširoka.

Při každém rozhovoru dochází také k přepisu dat, tedy nahrávka rozhovorů je přepsána do písemné podoby. Posléze je důležité věnovat se jejímu vyhodnocení. Tento přepsaný rozhovor je posléze důležitý k tomu, zaopatřit si další plán i pro vedení dalších rozhovorů. Přepis musí být doslovný, uvedený i s dalšími znaky, například tón a intonace hlasu, zaznamenat, pokud se participant směje, nebo je nervózní, rozhořčený a také když je smutný, aby bylo možné lépe rozeznat kontext. Protože je IPA

zaměřená fenomenologicky na porozumění, měla by explodovat a nikoliv objasňovat. Dle Řiháčka Čermák a Hytycha, se spíše zaměřuje na proces než výsledek a posléze na význam než příčiny a důsledky událostí (2013. s. 12). Hendl (2005) také přidává poznámky k vedení kvalitativního výzkumu a to, že je vhodné vést si výzkumný deníček. Do takového deníčku je tedy vhodné zapisovat si právě výzkumníkovu reflexi průběžných fází výzkumu a také vytvořit si strategický plán. Za důležité považuje také poznámky, úvahy, postřehy a obavy během výzkumného šetření. Švaříček a Šedřová uvádí, že základní technikou ke zvýšení autenticity ale i důvěryhodnosti výzkumu jsou posléze reflexe kolegů, výběr účastníku, výzkumníkův deník, či poznámky a postupy při interpretaci dat včetně přímých citací (2007, s. 33). Jako další techniku doporučenou při analýze dat uvádí Švaříček a Šedřová opětovné kódování a to znamená, že po skončení kódování se výzkumník vrátí k již okódovanému textu a zkusí ho překódovat (2007, s. 42).

Do výzkumného deníčku byly zapisovány nejdůležitější dojmy a reflexe z rozhovorů.

„Dnes bude můj první rozhovor v rámci předvýzkumu. Musím si všechno vytisknout na papír a vše si psát ručně, protože když budu ťukat do klávesnice, mohlo by to účastníci rozhovoru rušit. Také si zkouším formulovat otázky ještě jednou nahlas.“

Po prvním rozhovoru jsem se rozhodla, že tento rozhovor nebudu zařazovat do svého výzkumu.

„Při tomto rozhovoru jsem zjistila, že bude nutné ještě témata okruhu lehce pozměnit a lépe formulovat své otázky. Rozhovor jsem začala zhurta a okamžitě jsem se vrhla do daných témat. V rámci dalších rozhovorů jsem se rozhodla, že začnu

pozvolna. Zeptám se účastníku na jejich den, popřípadě zájmy pro uvolnění počátečního napětí a aby nebyl rozhovor tak křečovitý.“

Během dalších rozhovorů jsem reflektovala, že dané téma není natolik rozsáhlé, aby mu byla nuceně věnována více, než hodina času a že moji participanti patřili k těm přirozeně komunikativním. U témat se nezadrhávali, tudíž k naplnění našeho tématu nám mnohdy stačilo cca 40 minut interview.

„Lépe se mi pracuje, když reflexe odpovědi na položenou otázku proběhne ihned po zodpovězení. Další kontakt bude nutný, avšak spíše bude veden k doplnění nebo potvrzení informací.“

Ostatní komentáře shrnu v další kapitole Proces analýzy dat.

5.2.3 Proces analýzy dat

V první řadě bylo přizpůsobení interpretativní analýzy IPA mým účelům a cílům výzkumu. Po stanovení základních okruhů a určení okruhu otázek, které bude obsahovat, následovalo také určení formy rozhovorů. Dle Švaříčka a Šedové je první fáze, která je při psaní výzkumu nejdůležitější a nejnáročnější, a to je **příprava**. Být připraven a mít k dispozici materiál, znát cíl své práce a mít již poměrně jasnou představu o průběhu rozhovoru (2007, s. 249–250). Před prvním rozhovorem bylo tedy nutno nastudovat příslušnou literaturu, to jak v rámci probíraného tématu, tak v rámci zvolené metody. Posléze se připravit na samotný rozhovor a srovnat si nejen zvolené okruhy, ale také si uvědomit, že je potřeba si výroky participanta ověřovat. *„Tvůrci IPA doporučují zaměřit se na to, na co by bylo možné se v ideálním případě respondenta zeptat po každém jeho výroku, a srovnat to s tím, na co se výzkumník zeptal ve skutečnosti“* (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 14–16). Tudíž bylo v rozhovorech důležité se doptávat a ujistit se, jak byla prezentovaná věta

myšlena a zda byla správně pochopena výzkumníkem. Dalším důležitým kritériem byl přepis nahrávky, který musí být doslovný.

Ačkoli Smith, Flowers a Larkin (2009) zdůrazňují, že neexistuje správný nebo špatný způsob vedení analýzy, a podporují výzkumníky v kreativním přizpůsobení IPA svým účelům, začátečníkům nabízí postup, který je strukturovaný a jednoznačný. Autoři doporučují reflektovat jaký máme vztah k výzkumu a jaká je naše vlastní motivace související s tématem. To představuje nástroj uvědomění si vlastní role v tomto procesu. Následující postup je čtení a opakované čtení jehož cílem je zaměření pozornosti na účastníka výzkumu, chceme vidět svět jeho očima a dalším krokem jsou posléze počáteční poznámky a komentáře, což je detailní část analýzy, která zachycuje to významné a zajímavé srov. (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 16–20). Další postup je rozvíjení vznikajících témat a hledání souvislostí napříč tématy. Poté následuje analýza dalších případů a hledání vzorců mezi nimi.

Poznámky jsem kvůli přehlednosti přepisovala do programu Word, kde jsem mohla využít různorodou nabídku pro potrhávání a zabarvení rozhovoru. Jako vhodná předloha pro přepis rozhovoru byla konkretizovaná tabulka s otevřenými bočními okraji z obou stran, pro psaní poznámek. Promluvy výzkumníka jsou značeny kurzívou.

<p>Důvod studia</p>	<p>Říkáte, že pracujete sama na sebe a je ve Vaší práci potřebná znalost cizího jazyka?</p> <p>Ano, také ho potřebuji pro svoji práci. Bavím se v cizím jazyku každý den, proto je potřeba si ten jazyk oživovat.</p> <p>Je tedy práce hlavní důvod, proč studujete?</p> <p>Ne to rozhodně ne, já bych se vzdělávala i tak, protože i ráda cestuju. Takže to dělám hlavně pro sebe. Ale samozřejmě je práce taky důvod, jen není hlavní.</p>	<p>Práce vs. jazyk</p>
---------------------	--	------------------------

Obrázek č. 5. Ukázka kódování rozhovoru

Bryman (2004) tvrdí, že co nejpřesnější přepis zajistí uchování původních nasbíraných dat a poté umožní čtenáři formulovat vlastní domněnky, vede k tomu, že je badatel schopen vzpomenout si na intonaci účastníka a jeho zámlky nebo ironii (Švaříček, Šedová, 2007, s. 159). V prezentaci závěrů je doporučeno vyprávění z více perspektiv *IPA studie zprostředkovává čtenáři vyprávění ze dvou perspektiv: z perspektivy témat a z perspektivy jednotlivých případů/respondentů. Seznam témat by sám o sobě byl poněkud neživotným a chudým záznamem* (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 22). Prezentované téma je doplněno vlastními poznámkami a tím podkládáme naše tvrzení. Proces psaní odborného textu jsem tedy nemohla vyhotovit na první dobrou. U tohoto procesu bylo nutné text několikrát okódotovat a soustředit se na obě perspektivy. „Každá věta, myšlenka či teze může být mnohokrát změněna a upravována“ (Švaříček a Šedová, 2007, s. 249). Mezi participanty je poté důležité hledat souvislosti a témata, která celým výzkumem rezonují nejsilněji.

5.3 Řešení etických problémů

Nedílnou součástí výzkumu je také etika a řešení etických problémů. Vzhledem k tomu, že kvalitativní výzkum se snaží jít do hloubky, musí výzkumník zvažovat důsledky zveřejnění svého výzkumu. V souvislosti s tím bylo účastníkům předem oznámeno, že hovor bude monitorován a anonymizován tak, aby nezávislý čtenář z kontextu nevyvodil identitu účastníka. Následně byl účastníkům zaslán informovaný souhlas, jehož znění je uvedeno v přílohách.

5.4 Organizace výzkumu

Data byla sbíraná průběžně a od konce října 2021 do finalizace, kódování a analýzy rozhovorů koncem února 2022. Během října byli poprvé osloveni participanti. Především skrze sociální sítě viz Příložený inzerát, ale také na doporučení od mé známé, která má dlouholetou zkušenost s touto formou výuky. Následně byl domluven termín výzkumu na měsíc listopad, ale kvůli dlouhodobější nemoci se veškeré rozhovory (kromě pilotního rozhovoru v rámci předvýzkumu, který se uskutečnil již v listopadu) nakonec uskutečnily až v měsíci lednu. Všichni byli kontaktováni prostřednictvím internetu, konkrétně e-mailovou adresou s tím, že již viděli inzerát nebo na doporučení od mé známe. Protože se jednalo o věkově blízkou skupinu, u posledního rozhovoru se stala zajímavá situace, kdy mi participantka hned v úvodu nabídla tykání, které jsem bez rozpaků přijala. Rozhovor jsem se rozhodla po domluvě a také z důvodu jisté vzdálenosti mezi účastníky a mnou uskutečnit formou on-line. Vzhledem k tomu, že i samotná výuka jazyka a kurzy probíhaly v on-line prostředí, participanti byli také z různých koutů České republiky. V měsíci lednu byl uskutečněn první rozhovor. Participanta jsem vybrala podle toho, že měl nejdříve prostor náš hovor uskutečnit. Důležité v pilotním rozhovoru bylo utřídit si a ověřit informaci, kterou

potřebuji zkoumat, její dosažitelnost, srozumitelnost (Disman, 2002, s. 121). Na základě pilotního rozhovoru v listopadu bylo nutné přeformulovat některé otázky, ale nedošlo v mé strategii k výrazným změnám. V dalších rozhovorech, které se uskutečnily v měsíci lednu a které jsou součástí diplomové práce, už nebylo nutno zásadní pře-formulace témat a okruhy již zůstaly nezměněny. Také jsem zadala příspěvek na Facebook a Instagram, kde jsem oslovila další možné účastníky, kteří by mě mohli kontaktovat, protože splňují kritéria. Metodou předávání kontaktů jsem nakonec získala 3 účastníky a na inzerát reagovali 3 z nich pouze dva vyhovovali mým kritériím. Se všemi svými participanty jsem vedla rozhovor v průběhu měsíce ledna 2022 a následoval proces analýzy dat a formulace výsledků.

5.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek se skládá z dospělých osob ve věkovém rozmezí od 25 do 44 let. Věková hranice byla určena na základě teorie Donalda E. Supera (1996), který charakterizoval pět vývojových stádií. Věková hranice 25 až 44 let, je zde vnímána jako hranice budování. Budovatele spojuje snaha najít trvalé místo ve světě (nejen) práce, zároveň koncentrace na vlastní rozvoj a také rozvoj ve zvoleném odvětví. Palán (2003) řadí věkové rozhraní 25 až 44 let do kategorie mladšího středního věku. Dalším kritériem osloveného vzorku bylo vzdělání. Pro účely výzkumu jsem volila minimálně maturitní vzdělání a další podmínkou bylo ukončené prezenční studium a zkušenost na trhu práce. Participanti tedy byli lidé v daném věkovém rozmezí, momentálně pracující, s minimálním vzděláním maturitním. Nakonec v průběhu výzkumu bylo zjištěno, že všichni účastníci výzkumu měli vzdělání vysokoškolské – tedy bakalářský titul a výše. Tato charakteristika a rozdělení vzorku bylo zvoleno logicky z důvodu, aby se zkušenost se zájmovým jazykovým vzděláváním nemohla zaměnit za zkušenosti ze vzdělávání, které probíhá v rámci školství. Jedním z hlavních okruhů témat bylo i srovnání

vzdělávání on-line a prezenčně. Původně nebylo záměrem srovnávat školské a zájmové vzdělávání, ale i přesto k tomuto srovnávání nezávisle na sobě u některých participantů došlo a tyto dvě rozdílné formy výuky srovnávali. „Podstatnou zásadou výběru respondentů je homogenita vzorku. Klíčovým požadavkem však zůstává, aby respondenti dobře reprezentovali daný fenomén (téma)“ (Řiháček a kol., 2013, s. 13).

Kromě homogenity je zde také důležitá povaha výzkumného šetření a zvolený počet účastníků. Vzhledem k povaze výzkumného šetření se výzkumný vzorek skládá celkem z pěti participantů, jejichž rozhovory splňovaly veškerá kritéria a plně pokryly moji výzkumnou otázku. Vzhledem k tomu, že hranice mezi jednotlivými pojetími kvalitativních výzkumů nejsou příliš ostré hranice „v zásadě lze říct, že případová studie, jak vyplývá z názvu, je empirickým designem, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případů“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 97). Porozumění jednotlivým případům je zde tedy řešeno pomocí kvalitativního designu, případovou studií a zvolení vzorku metodou IPA. Co do počtu zvolených případů jsem se ve svém výzkumu také odrážela od výroku Larkina, Wattse a Clifftona (2006) ti říkají, že IPA studie obvykle pracují s nižším počtem respondentů, vzhledem k tomu, že se jedná o fenomenologickou povahu výzkumu. Doporučují se zaměřit na menší počet, ale přitom dobře reprezentující zkoumaný fenomén. Ze své zkušenosti také doporučují vzorek o 3-6 respondentech především pro studentské projekty typu magisterských diplomových prací (Řiháček a kol. 2013, s. 13–14).

Tabulka č. 3 Charakteristika účastníků vzdělávání

Participant	Místo bydliště	Vzdělání	Délka vzdělávacího procesu (on-line)
<i>Alena</i>	Středočeský kraj	vysokoškolské	5 měsíců
<i>Marek</i>	Olomoucký kraj	vysokoškolské	6 měsíců
<i>Tomáš</i>	Olomoucký kraj	vysokoškolské	1,5 roku
<i>Lukáš</i>	Olomoucký kraj	vysokoškolské	1,5 roku
<i>Simona</i>	Moravskoslezský kraj	vysokoškolské	2 roky

Bude následovat vyprávění z perspektivy případů. Okomentování příslušných a uvedených údajů v tabulce a doplnění o další informace. V následující části také budou rozebrány základní charakteristiky participantů a okolnosti toho, jaká je jejich motivace a motivy k zájmovému studiu cizích jazyků. *IPA studie zprostředkovává čtenáři vyprávění ze dvou perspektiv: z perspektivy témat a z perspektivy jednotlivých případů/respondentů, záznamem (Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 22).*

Alena (Středočeský kraj)

Alena pochází ze Středočeského kraje, má vystudovanou vysokou školu. Se studiem skončila teprve nedávno, ale je to velmi podnikavá žena, která si založila vlastní podnikání a je tedy nyní OSVČ. Protože to není tak dávno, co ukončila školu, působí velmi aktivním dojmem, kdy je z ní cítit nadšení ze života. Má v plánu v životě cestovat a poznávat nové kultury. *„V cizím jazyku najdeme tu jinou perspektivu a jak vidí ten svět ostatní i moje optika pohledu na svět se změní ... docela to zamíchalo s tím vnímáním mého světa. My výhradně vnímáme svět skrze jazyk“.* Na paní Alenu jsem získala kontakt

prostřednictvím sdíleného příspěvku na sociálních sítích. S paní Alenou bylo uskutečněno celkem 5 kontaktů, z toho třikrát formou písemné korespondence a dva rozhovory prostřednictvím Skype. Její kurzy jsou individuální. Na zpracování, přepsání, kódování rozhovorů jsem si určila čas v rozmezí od 2. 1. 2022 do 2. 2. 2022. Abych měla dostatečný odstup od našeho prvního rozhovoru. Paní Alena většinu svého života žije ve středních Čechách. Napovídají tomu slova jako „voba, vodmalička“, která jsem v rozhovoru velmi vnímala. Vedeme dosti kultivovaný rozhovor a zdržuje se vulgárních, sprostých nebo nevhodných výrazů. Je vidět, že se snaží vést rozhovor konstruktivní a k věci. Z některých pasáží našeho rozhovoru mám ovšem dojem, že se velmi uvolnila až zasnila. Nyní před sebou vnímám osobu založenou poněkud romanticky, která svůj postoj v životě může mít spojený nejen s aktivitou, která jde zevnitř, ale dává důraz i na vnější motivaci, jako je třeba přátelství. Na otázku motivace k zájmovému vzdělávání v jazyce uvádí *„ta romantická je číst knihy v originále a rozumět jim, nebo slyšet texty písniček a rozumět jim a vidět filmy. Je to oblast, která je normálně uzavřená a mě se postupně otvírá“* Postupně se odhaluje její romanticky založená stránka, vnímám rozněžnělý tón hlasu. *„Ta touha se učit cizí jazyk tam byla vždycky, já ani vlastně popravdě nevím proč, třeba se mi jen líbí, jak zní. Participantka také klade důraz na její společenské vazby a důvody, proč se v jazyku zlepšuje. Vlastně jsem byla i na Erasmu a tam jsem získala nějaký přátele z latinský Ameriky a jiných zemí, takže další motivace je třeba i to přátelství. Kdy se s nimi dále v kontaktu a motivuje mě se zlepšovat“*. Vzdělávací lekce on-line se rozhodla absolvovat před pěti měsíci a stále má chuť ve vzdělávání pokračovat. Z našeho rozhovoru jde vidět, že žije v aktivním prostředí, že se vzdělávají rádi nejen v rodinném okruhu, ale také v okruhu přátel. U rodinného příslušníka také zmiňuje, že se učí sám ve volném čase ruštinu, ale uvádí také, že to je spíše motivace pro zlepšení společenského statusu, nikoliv z důvodů, které ona vnímá sama u sebe. Alena se tedy v osobním (ale i profesním) životě obklopuje lidmi, kteří se rádi

vzdělávají v rámci svého volného času. Získala přátele na Univerzitě, a kromě toho také právě na cestě po světě. Sama vidí v cizím jazyku přesah. Svého lektora si našla přes Facebookovou skupinu a zde se objevila síla sociálních sítí a technologií. Svoje hodiny má 2x týdně a je ochotná si za ně dlouhodobě platit, protože když byla mladší, tak na tyto záliby jednoduše nebylo „na gymplu jsem měla strašně moc věcí, co jsem dělala. Takový i zájmový kroužky a už nebyl čas tam vmáchnout ještě ty jazykové kurzy. Hlavně ty kurzy byly drahý, takže by to rodiče nezvládly“. Její záliba v jazycích lze vidět i na tom, že kromě zdokonalování se v jednom jazyce se učí jazyků více. Celkově má povědomí a zajímá se o tyto jazyky: angličtinu, španělštinu, francouzštinu a korejštinu.

Marek (Olomoucký kraj)

Pan Marek pochází z Olomouckého kraje. Marek vstupuje do rozhovoru s velmi dobrou náladou. Hned v úvodu hlásí, že dnes prožil dobrý den. Participant je pracující, vystudoval vysokou školu. Nyní pracuje v prostředí IT. S lektorkou je domluvený na jednu hodinu týdně, prostřednictvím Skype a jedná se o skupinové lekce, tudíž se lekce neúčastní sám. Kontakt jsem dostala od své známé. Celkem jsme společně měli čtyři kontakty, dvakrát e-mailová korespondence a dvakrát prostřednictvím Skype. Stejně jako u první participantky jsem si zde dala čas na zpracování rozhovoru v rámci měsíce od 4. 1. 2022 do 4. 2. 2022. Pan Marek také často používá slovní vatu nebo expresivní výrazy „*aji, jakoby, vlastně, virusák*“. Je uvolněný, snaží se vtipkovat. Dle mého uvážení bych pana Marka jistě zařadila do kategorie „*společenský člověk*“, takový ten člověk, co se s ničím moc nemaže. Rozhovor bere seriózně, ale zároveň projevuje svoji veselou osobnost. V práci používá angličtinu na denní bázi a dle jeho vlastních slov má problém se spíš dostat zpět do českého jazyka „*já pak mluvím aji tady na všechny anglicky, když to trvá moc dlouho. Takže jsem pak z toho celej domotaněj vlastně (smích)*“ takže přes to, že

v práci jazyk potřebuje, hodiny angličtiny vnímá paradoxně jako oddych od „*work english*“. Marek se učí angličtinu on-line už minimálně půl roku. Měl možnost se účastnit lekcí angličtiny v rámci firemního benefitu, čehož se rád a dobrovolně zúčastnil. Pro něj to znamená hodinu, kterou nevěnuje pracovním záležitostem, ale vzdělávání. „*Můj osobní důvod je, že je to odpočinek*“. Participant však vnímá čas strávený na lekci angličtiny nejen jako odpočinek, ale uvědomuje si, že si rozšiřuje slovní zásobu mimo pracovní témata „*jak řešíte ty obchodní fráze a jinak si moc nepovídáte v jiném kontextu*“. Také uvádí, že kolem sebe nemá moc lidí, kteří by se zájmově vzdělávali, nebo o nich neví. Ale zná především ty, kteří se účastní lekcí angličtiny s ním, také v rámci pracovních benefitů. „*Aji kdyby to nebylo v rámci práce jako benefit, já konkrétně bych pokračoval i sám. Máme to dobrovolně a dostal jsem se do nějaké úrovně, než na té střední škole, kde se řešily témata jen sport, rodina a pořád dokola (smích)*“. Vnímá angličtinu, jak sám říká, jako velmi univerzální jazyk a soustředí se na ní především. Využívá ji i při cestování do zahraničí na praktické věci, aby uměl říct, co potřebuje, nebo si třeba jen obyčejně nakoupit. Dříve se učil i němčinu, která se mu líbila, jak zní, ale dnes už na její studium nemá prostor. Sám o sobě se několikrát zmínil, že je v tomto ohledu trochu lenoch.

Tomáš (Olomoucký kraj)

Kontakt na pana Tomáše jsem také získala prostřednictvím své známé. Tomáš pochází z Olomouckého kraje a také vystudoval vysokou školu. Během opakovaného náslechu našich rozhovorů mi Tomáš přišel podobně laděný jako Marek. Participant mě hned v úvodu, kdy jsem se zeptala na to, jaký měl den, překvapil větou „*dneska je prý nejdepresivnější den v roce, tak to docela ušlo (smích)*. Já jsem to četl někde ve zprávách“. Pan Tomáš již nestuduje, věnuje práci v oboru informačních technologií. Náš rozhovor jsme vedli prostřednictvím Skype a nezaznamenala jsem téměř žádné expresivní výrazy, vulgarity, nářečí, mluvil velmi profesionálně, bez slovní vaty, ale také mluvil rychle a byl

výrazně stručnější v porovnání s ostatními. Na uskutečnění, zpracování, kódování a přepis jsem si stanovila termíny od 6. 1. 2022 do 6. 2. 2022 tak jak jsem uvedla v tabulce **Plánování rozhovorů** v kapitole Metody získávání dat. Proběhly celkem 4 kontakty, dvakrát e-mailová korespondence a dvakrát prostřednictvím Skype. Zde byly během našeho prvního rozhovoru zodpovězeny všechny okruhy a posléze jsme si především potvrdili řečené informace. Dalším důvodem, proč mi pan Marek připomínal pana Tomáše byl také důvod jeho motivace ke studiu. „*Možná už to u mě není ani takové to učení jazyka, ale takové odreagování*“ Ale na rozdíl od pana Marka, pan Tomáš nemá pocit, že by se v angličtině zlepšoval. Spíše ji považuje za udržující nástroj pro svoji již dosaženou úroveň. „*Já myslím, že se ani moc nezlepšuju. Už mám nějakou úroveň a tu si udržuju. Mám té komunikace hodně i mimo ten anglickej kurz*“.

Lukáš (Olomoucký kraj)

Pan Lukáš pochází z Olomouckého kraje. V úvodu se sám na sebe přiznal, že používá spíše technickou angličtinu. Jeho studium angličtiny prostřednictvím jazykových kurzů trvá již 3 roky a z toho 1,5 roku v on-line podobě. Během těchto kurzů se mu už i měnila lektorka. Lekce trvá vždy 60 minut jedenkrát týdně. Sběr dat u pana Lukáše probíhal od 10. 1. 2022 do 10. 2. 2022, proběhlo celkem 5 kontaktů, z toho třikrát formou e-mailové komunikace a dvakrát prostřednictvím Skype. U participanta se často objevují výrazy jako „*mluvijou, všeci*“. Jeho lekce angličtiny probíhají v malé skupině 3-4 lidí. Jako motivaci pro účast na vzdělávání sděluje, že „*Tak asi skrz cestování, to je úplně super. Myslím, že je to úplně něco jiného, když člověk cestuje a může se všude domluvit*“. Jeho plány s anglickým jazykem jsou takové, že chce svoji úroveň prohloubit. Svěřuje se, že jazyky nikdy nebyly jeho silnou stránkou a je rád, že se dokáže bavit alespoň v angličtině. Přiznává, že se s angličtinou setkává celý život, nejvíce na střední škole. Ale učil se spíše formou sledování filmů s titulky a odposlechem, ve škole se na to nedokázal příliš soustředit. Ze

střední školy si toho pro život moc nezapamatoval a trápilo ho, že uměl mluvit jen trochu a spíše základy.

Simona (Moravskoslezský kraj)

S paní Simonou jsme se domluvily na kontaktu prostřednictvím aplikace Facebook. Pochází z Moravskoslezského kraje. U paní Simony došlo hned k úvodu nahrávání k situaci, kdy podle našich hlasů nabídla tykání. *„Jak vás tak poslouchám i podle hlasu, my budeme tak stejně staré, tak klidně mi tykejte“*. Po vzájemné domluvě pokračuje náš rozhovor tykáním. Simona směřuje svůj zájem především do pohybu *„mám ráda tu různorodost, běh, kolečkové brusle“*. Simona je už dva roky po škole zaměstnaná na plný úvazek. Na rozdíl od ostatních participantů paní Simona v práci bohužel angličtinu vůbec nevyužívá a nemá možnost v rámci pracovní doby se v jazyku udržovat. Její obor jí to momentálně nedovoluje. Co se týče vzdělávání v cizím jazyku, začala se tedy věnovat kurzům angličtiny. *„Takže se angličtinu snažím alespoň nějakým způsobem dostat do svého povědomí, nebo ji aktivněji studovat alespoň tak, že máme ty hodiny“*. Lekci se účastní společně se svým přítelem, který ale na rozdíl od ní potřebuje angličtinu i v pracovní oblasti a má asi o něco lepší úroveň znalostí. *„U sebe bych řekla, že já jsem se posunula v tom, že už se tak nestydím. Lépe formuluju ty věty, vyhýbám se takovému tomu zadržávání. Samozřejmě je u mě pořád co zlepšovat“*. Její vlastní motivací je odbourání studu a zlepšení komunikace. Jako vnější motivace zde působí přítel, který se učí společně s ní. Sama participantka tvrdí, že vnější motiv postrádá *„Chybí mi vnější podnět. Třeba takhle, kdybych měla teďko odcestovat do Ameriky, tak se k tomu určitě víc dokopu k tomu učení. Nebo kdybych to třeba potřebovala v práci“*. Do kurzů angličtiny se přihlásila před dvěma lety. Lekce trvá 60 minut a je vždy jednou týdně.

4 Výsledky výzkumného šetření

Tato část bude zaměřena na vyprávění z perspektivy témat, která jsou tvořena dle doporučení autorů. Vyprávění z perspektivy témat rozebírají Kostínková a Čermák, ti doporučují podpořit výroky participantů z více než poloviny (2013, s. 22–41). Zdrojem následujících informací jsou především přepisy rozhovorů, nebo poznámky z výzkumného deníku. Výše uvedené tabulky budou v rámci výsledků budou dále příslušně okomentovány.

Výuka cizího jazyka v on-line prostředí očima vzdělávaných

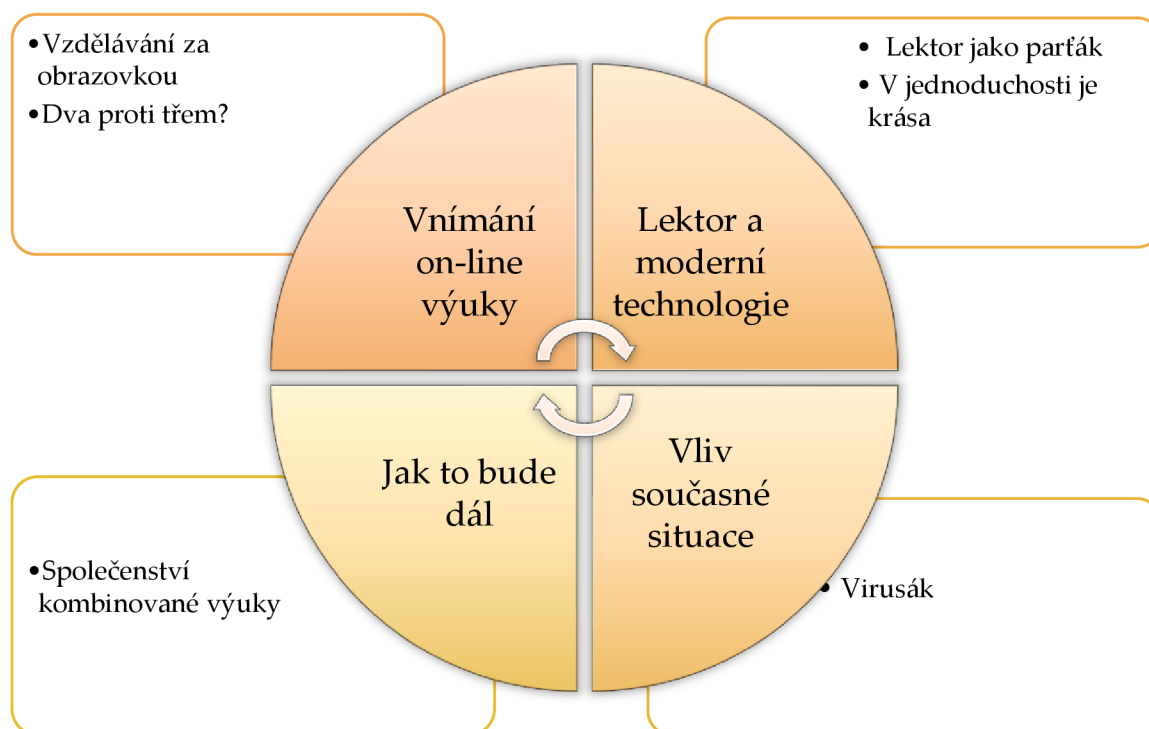

Schéma č. 2: Výsledky šetření – nejčastěji se vynořující témata

Ve svém schématu uvádím všechny čtyři okruhy, které ale nejsou nazvány jako původní témata. Vzhledem k tomu, jak se vytříbily informace v průběhu šetření a kódování, vynořují se nejčastěji tyto aspekty daných témat. Jednotlivé kapitoly jednotlivě okomentují.

5.6 Vnímání on-line výuky

Tento okruh se týká všech témat, která se týkají samotné výuky, jejího průběhu, subjektivního vnímání. Důležitým aspektem je zde také jakési porovnání vlastní zkušenosti účastníka s výukou v on-line prostředí a s výukou prezenční. Postupně rozeberu vnímání participantů jednotlivě a nejdříve se zaměřím právě na vnímání výuky za obrazovkou v on-line prostředí a posléze srovnání s výukou prezenční.

5.6.3 Vzdělávání za obrazovkou

Paní Alena komentuje průběh výuky překvapivě pozitivně *„je to interaktivnější, můžeme použít různé nástroje. ...Flexibilnější posunování času, když třeba nestihám a začneme o pět minut později, tak to není takový problém, já bych řekla, že pro mě to má určitě velkou výhodu“*. I přesto, že ze startu nebyla paní Alena velkým příznivcem tohoto vzdělávání a chyběl jí osobní kontakt s ostatními včetně setkávání s lektorem, časem si na toto vzdělávání přes obrazovku začala zvykat. Také komentuje situace, kdy vnímala ve výuce nepříjemnosti. *„občas problém s připojením, za který nemůže asi nikdo. Ale občas to spadne a je to otravný“* Paní Alena na rozdíl od ostatních zažila výpadky techniky častěji. Nejvíc ji dokázala rozhodit technická stránka věci. *„Když ta technika zlobí, sdílení zvuku se vypíná. Vidím, že lektor pustí zvuk a já to neslyším. Teď mu to musím říct a on to musí nějak nasdílet znovu a pustit to znovu a tím se i ztrácí ten čas“*. Tudíž vnímá u těchto technologií při jejich nefunkčnosti jako okrádání o čas z její lekce, ale zároveň ji hodina on-line přijde flexibilnější. Když se totiž něco takového stane on-line a jsou možnosti na obou stranách, může se výuka prostě a jednoduše prodloužit. Nespěcháte třeba na autobus. Průběh hodiny se snaží vnímat lektora. S lektorem jsou zapnutí i s kamerou *„vidíme i jak se nám hýbe pusa, tu výslovnost, to prostě člověk musí vidět“*. Pochvaluje si i normální oblečení. Nezapomíná zmínit každodenní situace

„Jednou lektorovi vyskočila za zády kočka... (smích) to byla sranda, ale jinak to je přirozený. Paní Alena pochvaluje využití prostředí on-line vedoucí k autenticitě „Dohodli jsme se, že nebudeme dávat ani nějaký pozadí, aby to bylo co nejvíc autentický, abychom se cítili dobře oba“. Také si ale stěžuje, že pozornost jí odvádí blikající baterka na jejím notebooku, občas ji ruší právě technika. Zároveň si ale uvědomuje, že pozornost je křehká věc a zamezit jejímu odvádění nelze ani při prezenční výuce „Ale zase i kdyby to byla prezenční výuka, tak by mi to mohlo odvádět pozornost jinam. To bychom třeba někde seděli a jela by tam tramvaj“

Pan Marek analyzuje vnímání hodiny svým vlastním způsobem. Vzhledem k tomu, že má lekce angličtiny v rámci pracovního benefitu společně s dalšími lidmi, tak jeho zadání společně se skupinou znělo jasně. Chceme se učit zábavnou formou! *„podmínka byla, že nechceme žádné testy, ani domácí úkoly a výuku volnou formou“.* Pro pana Marka je ale paradoxně nejdůležitější, že probírá právě taková témata, která se přímo práce netýkají. *„V té výuce vnímám ty novinky, věci, které v práci neřeším. Nová slovíčka, speciální fráze a tak to vidím.“* Pan Marek má angličtinu v tom čase, kdy je někdy nutné být i přítomen „on-line“ i pracovním věcem. To osobně vnímá jako rušivý element tohoto on-line prostředí. *„když zrovna nekomunikuju, někdy řeším ty pracovní věci. Tak se mi stane, že se na to úplně nesoustředím“.* V tomhle on-line výuce kritizuje a podkládá ji argumentem, že když byla hodina prezenčně, nestávalo se to. Co na výuce oceňuje a vnímá jako důležitý aspekt je, že jsou lekce vedené celé v angličtině *„česky se neřekne ani slovo, jen u těch překladů. I zadání je takhle vysvětlovaný“.*

V předchozích kapitolách jsem již zmiňovala, že Marek a Tomáš si v některých záležitostech notovali. Pan Tomáš komentuje výuku za obrazovkou následovně *„je to lepší než nic no“.* Lektorka nasdílí obrazovku on-line a lekce může začít. Zde je velmi jasně dáno najevo, že pan Tomáš je společenský člověk a výuka za obrazovkou není pro něj to pravé ořechové

„Tak vyhovovalo mě to, když jsme se viděli ehm napřímo, než přes ten Skype“. Pan Tomáš ale také tvrdí, že si zároveň nevzpomíná, že by při on-line výuce zažil nějaké technické potíže, nepříjemnosti a ani není samo o sobě nic, co by mu odvádělo pozornost. Jeho pocity ohledně on-line výuky dále rozvedu v další kapitole porovnání a přechod.

Pan Lukáš komentuje začátek lekce takto *„Slečna Evička nachystá sama pro nás nějaké úkoly a nasdílí nám on-line obrazovku a musím sledovat otázky, články a mluvení o člancích“.* Co se týče on-line prostředí, pan Lukáš zmiňuje, že technické problémy se zatím nestaly, ale kdyby se něco takového stalo, umí si s tím poradit *„Já jsem totiž z IT, takže když něco vypadne, tak to umím vyřešit. Ale ani si podobný případ teď nevybavuju. Dokážu si představit, že starší lidi s tím mohou mít problém, ale my ajťáci ne. (smích)“.* Co se tedy týče on-line prostředí, nestěžuje si na něj.

Paní Simona, u které výuka za obrazovkou probíhá prostřednictvím Skype oceňuje pestrost a témata která v lekcích řeší, rozehrátí při lekci probíhá povídáním z běžného života. Posléze pokračují procvičováním z učebnice. *„Když to budu konkretizovat, líbí se mi ta pestrost, že pokaždé děláme něco trochu jiného. Je to interaktivní. Samozřejmě jsou tam i hry. Různé poslechy, různá doplňovací cvičení. Je to taková všehochuť a daří se jí perfektně tímto udržet tu pozornost v tom prostředí.“* U paní Simony je zřejmé, že on-line výuka pro ni vlastně není nic nepřírozeného a on-line prostředí si spíše chválí. *„Nic nás neruší. Je to dobré i to sdílení obrazovek, že se s tím dá skvěle pracovat“.* Také poznamenala, že většina problémů, které při on-line výuce řešila, bylo internetové připojení nebo že vypadl mikrofon. Nicméně, tyto technické problémy byly záhy vyřešeny.

5.6.4 Dva proti třem?

V této části se budu věnovat názorům participantů na prostředí on-line a face to face a tomu, jak prožívali přechod z prezenční výuky do prostředí za obrazovkou. V některých částech se objeví i porovnávání zájmového vzdělávání s tím školským, což původně nebylo zařazeno do tematických okruhů mého výzkumu, ale protože k tomuto subjektivnímu porovnávání došlo u všech participantů a vyplynulo to přirozeně u všech interview, rozhodla jsem se tyto informace prezentovat v závěru této části.

Paní Alena, která si na on-line výuku po čase zvykla, si nejčastěji chválila stejně jako paní Simona to, že výuka on-line je flexibilní. U paní Aleny vnímám jisté rozpaky ohledně konkrétního rozhodnutí, která varianta je pro ni vlastně příjemnější. Sama Alena pocituje jistý rozpor. Zpočátku si nemůže on-line vzdělávání vynachválit a má jasné argumenty o tom, jaké jsou klady i zápory obou stylů výuky. Začátkem rozhovoru zcela jasně preferuje vzdělávání on-line „*Preferuji on-line setkávání. Tím, že nemáme ani žádné zkoušky, že to je dobrovolné vzdělávání, tak není nutné se vidět prezenčně*“. Jakmile naše rozhovory postupují více do hloubky, paní Alena se zamýšlí nad dalšími variantami „*Ale možná do budoucna (teď uvažuju nahlas), že by se mi líbil přece jen i nějaký skupinový kurz, který by byl prezenčně*“. Jako hlavní důvod toho, proč ale bude i do budoucna uvažovat o on-line prostředí přednostně uvádí, že cestování po Praze z místa na místo může trvat i hodinu. Je to typ člověka, který má jisté věci rád zorganizované.

Paní Simona stejně jako paní Alena silně chválí flexibilitu u vzdělávání on-line. „*i když osobní kontakt je fajn a byla angličtina osobně taky super, ale zase já tady vidím tu výhodu, když je ta situace, jaká je, že to hodně šetří čas*“. Na vzdělávání tváří v tvář chválila to, že lektorka měla více pomůcek a když se loučili po lekci, bylo to v přátelštější formě, ale okamžitě dodává, že si lektorka uměla dobře poradit i v internetovém prostředí. „*Ale to si myslím, že i v tom on-line*

prostředí si umí dobře poradit“. Paní Simona však s jistotou tvrdí, že by se výuky on-line nevzdala, ale zároveň nechce vyloučit prezenční setkávání v budoucnosti, jelikož se považuje za společenského člověka. *„No odpovědi tě asi moc nepotěším, ale já bych to jakože, určitě nakombinovala“.*

Pan Marek se odpovědí také přibližuje Aleně i Simoně v úvaze nad tím, co by preferoval do budoucnosti a proč *„To je pro mě těžká otázka. Mě jakoby vyhovovaly obě dvě varianty. Asi nedokážu odpovědět, protože každá má něco do sebe. Možná, kdyby to bylo na střídačku, tak by to bylo nejlepší“.* Pan Marek obhajuje obě strany mince a nedokáže se rozhodnout ani pro jednu variantu.

Tomáš má na tuto situaci jasný názor a on-line výuku dále podstupuje hlavně z důvodu, že nyní není zbytí. Osobní kontakt preferuje, je to pro něj více záživnější a vzhledem k tomu, že angličtinu má jako benefit společně s dalšími účastníky, jako negativní důsledek on-line lekcí zmiňuje, že *„ted’ se lidi víc vymlouvají, že mají jinou práci a že na tu angličtinu nejdou. Než když to bylo v jedné místnosti, kam museli“.* To ovšem není jediný argument, mezi další subjektivní argumenty uvádí produktivitu, učební pomůcky. Stejný dojem má i Lukáš, který sice tvrdí, že se on-line prostředí prezenční výuce vyrovná a samotná výuka má stejnou kvalitu, ale on osobně se chce vidět s lidmi z očí do očí. *„když bych si mohl vybrat, tak za mě určitě prezenčně“.*

Ohledně základních a středních škol především pánové komentují, že to pro ně bylo velmi zavazující a studium je tolik nebavilo, jako to zájmové. Pan Marek si u středoškolského vzdělávání stěžuje na to, že témata jsou strohá, *„na té střední škole, kde se řešily témata jen sport, rodina a pořád dokola. (smích)“.* Pan Lukáš chválí fakt, že tohle vzdělávání pro něj není nutné zlo, tak jako ve škole. *„Je to vedeno zábavnou formou, a proto mě to baví, než kdyby to bylo jako ve škole, kdy člověk má písemky“.* Paní Alena zmiňuje, že na střední škole neměla paradoxně čas se věnovat jednomu cizímu jazyk tak, jak by ona sama chtěla, protože měla mimo jiné další zájmy.

5.7 Lektor a moderní technologie

V následující kapitole proberu aspekt důležitosti lektora v on-line vzdělávání a okomentuji, jak vnímají účastníci ve vzdělávání on-line lektora, se kterým komunikují prostřednictvím komunikačních a e-learningových aplikací. Lektor v zájmovém vzdělávání má dle mých participantů rozhodně jinou úlohu než učitel. Všichni participantů si uvědomují a se shodli na tom, že výuka v zájmovém vzdělávání jim rozhodně přináší lepší pozornost na probíranou látku a více se na hodiny těší. Dokážou ocenit interaktivitu a originalitu provedení výuky. V další části uvedeme technologie, které participantů využívají v rámci i mimo rámec výuky.

5.7.3 Lektor jako parták

Paní Alena popisuje aspekt lektora svými slovy *„mě to baví z domu, vyhovuje mi to on-line – mluvím s cizím jiným člověkem, ale přesto jsem v nějakým svým pohodlí“* Pro paní Alenu je důležité, že na druhé straně připojení někdo je, někdo jiný. Je to pro ni alespoň nějaké oživení běžného dne, protože většinu času pracuje z domova. Ale také žije poblíž hlavního města, kde je dojíždění za lektory dle jejich slov oproti učení on-line ztráta času. *„nakonec jsem si vyhledala nějaký učitele on-line, přes takovou tu facebookovou skupinu. To tam dával vyloženě lektor reklamu na svoje služby a normálně mu za to jako platím“*. Paní Alena také využívá ve volném čase různé e-learningové aplikace, ale pro ten jazyk, který chce aktuálně vypilovat, potřebuje lektora. Jako hlavní důvod tvrdí, že *„když je tam ten lektor, tak mě to motivuje k tomu, abych se na hodinu nachystala a je mi blbý, kdyby viděl, že jsem se na to nechystala“* Lektor je teda někdo, kdo ji dle jejich slov motivuje k lepším výkonům. Marek funkci lektora vnímá tak, že se díky němu více soustředí. *„Ano pro mě je to důležité, mít tam nějakého dalšího člověka“*. Přiznává, že on sám by se ke studiu nedotlačil. S jeho názorem se ztotožňuje i pan Lukáš a pan Tomáš. Oba by sice preferovali studium

prezenčně, ale ve vzdělávání on-line pokračují právě kvůli lektorovi. Vzdělávání v jiných aplikacích bez lektora pro ně není motivující. Není nutné přemýšlet nad tím, jak by to mělo být správně. Lektor okamžitě poskytne zpětnou vazbu.

5.7.4 V jednoduchosti je krása

U všech participantů je v kurzech ke studiu používána aplikace Skype. Již v předchozích kapitolách jsme se dozvěděli, že si účastníci takové výuky chválí právě tu jednoduchost, ale zároveň možnosti interaktivní obrazovky, kdy lektor nebo lektorka má možnost tam nasdílet prezentaci a taky rovnou do konverzace nasdílet dokumenty.

Paní Alena je ve využívání e-learningových aplikací nejzdatnější. Aktivně jich využívá několik. *„Tak třeba to Duolingo, kde se učím francouzky, měla jsem tam i tu ruštinu a korejštinu“* ... dodává *„jinak ještě používám aplikaci, která se jmenuje on-line jazyky, to jsou kurzy on-line bez lektora, kde jsou výukový videa, slovíčka věty a tak. Je to i aplikace do mobilu, ale to mi nestačilo“*. Také využívá aplikaci Quizlet on-line. Paní Simona zase chválila aplikaci Google drive, kde mají vždy k dispozici sdílené dokumenty, odkazy na vzdělávací stránky nebo si tam může procvičovat slovíčka. Co se týče dalších aplikací, tak všichni participanté zmínili aplikaci Duolingo. Paní Simona Duolingo vnímá jako příležitostnou záležitost *„ale to bylo vždycky období. Nic konzistentního. Chvíli jsme to používali a pak zase ne“*. Co se týče pánů, ti Duolingo také znají, pan Tomáš například používá aplikaci Duolingo pro ruštinu. Pan Lukáš se v tomto ohledu přiznává, že je na to líný *„ale já u toho prostě nevydržím. (smích) já tady na sebe prásknu, jaké jsem lenoch“*. Pan Marek aplikaci zná, ale nevyužívá.

5.8 Vliv současné situace

Účastníci vzdělávání mají zkušenost se zájmovým vzděláváním také v prezenční podobě. Situace v letech 2019 až 2022 jim však nabídla možnost

vzdělávání přesunout kvůli nařízením do on-line prostředí. V době pandemických opatření to byla již nutnost. Opatření vlády se měnila dle aktuální situace, proto nebylo jednoduché naplánovat výuku tak, aby se dostavili vždy všichni účastníci prezenčně. V některých situacích byla i taková doporučení, osobní kontakty omezovat úplně. Kromě paní Aleny, která měla výuku individuální, všichni ostatní měli skupinu v páru nebo s více lidmi, kteří na vzdělávací akci chodili (nebo se připojili on-line). Proto bylo snazší přesunout výuku do on-line prostředí kompletně.

5.8.3 Virusák

Název této kapitoly je odvozený od pojmenování Covidu jedním z participantů panem Markem. Moji participantů situaci vnímaly z různých hledisek. Některým tato forma výuky začala časem vyhovovat. Paní Alena říká *„jsem v nějakým svým pohodlí a nemusím řešit tyhle věci kolem covidu a sedím si doma s hrnkem. Jako tak. Mě to asi v současný době vyhovuje. ...V situaci, jaká je, se nemusím testovat“*. S paní Alenou jsme vedli rozhovor v době, kdy bylo ještě nutné se prokázat očkovacím průkazem při vstupu do jistých prostor, tudíž to pro ni zrovna nepřicházelo v úvahu. Pan Marek zase souhlasil s tvrzením, že díky Covidu se tato forma výuky určitě rozmohla. Než jim začala výuka on-line, tak měli stejný typ výuky i prezenčně *„ale potom přišel ten virusák a začlo to všechno být on-line (povzdech)“*. Paní Simona se rozpovídala o tom, že na začátku měli prezenční výuku jenom chvíli a většinu lekcí mají tedy přes internet *„ale všichni přešli na tu výuku on-line z těch důvodů současné situace“* a pan Tomáš se vyjádřil hned v úvodu, že se učí on-line od *„doby covidové“*. Pan Lukáš si ze startu nevybavuje, proč vlastně přešli na výuku on-line. Uvědomuje si, že to bylo se změnou lektorky a tím, že nová lektorka není místní. Při dalším rozhovoru se však rozpomněl, že i s předchozí lektorkou přecházeli na výuku on-line, protože to situace jinak neumožňovala.

5.9 Jak to bude dál?

Závěrem padlo na přetřes téma, jak to bude dál. Participanti dostali úkol se zamyslet nad tím, co by jim vyhovovalo, kdyby nebyla žádná omezení. Co by zvolili a proč.

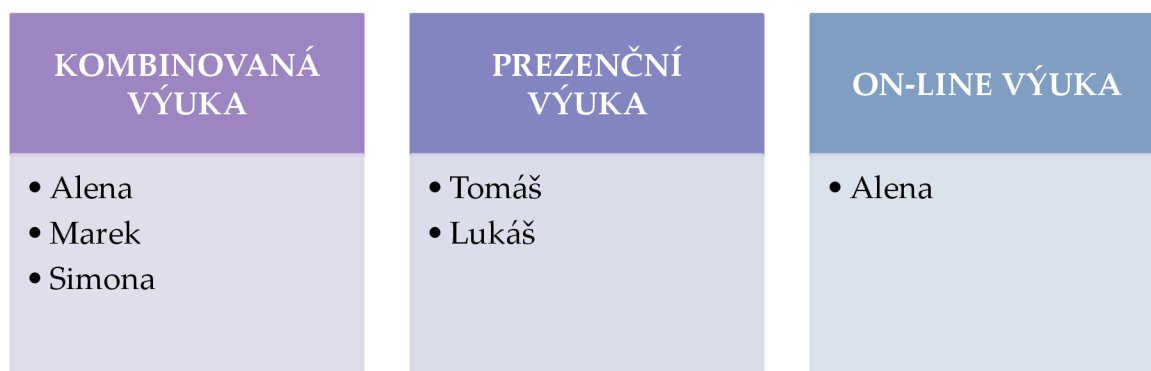

Schéma č. 3. Rozdělení preferencí pro formu výuky

5.9.3 Společenství kombinované výuky

Nejpřekvapivějším momentem výzkumu bylo, kdy nezávisle na sobě začali participanti uvažovat o tom, že jako nejlepší variantu do budoucnosti by pro sebe viděli **kombinování výuky**. Alena, Marek i Simona nad touto formou uvažovali nejčastěji. Paní Alena si v názorech na formu výuky zpočátku trvala na svém a v on-line výuce viděla obrovský potenciál, jenomže později jsme rozebrali i fakt, že její stanovisko ovlivňuje současná situace. U Tomáše i Lukáše jasně vedla prezenční výuka. Jaké byly jejich nejčastější důvody proč tak zvolili?

ON-LINE VÝUKA

- větší časová flexibilita
- interaktivní prostředí
- nemusím se testovat, pohodlí

PREZENČNÍ VÝUKA

- společenský kontakt
- materiály a pomůcky "v ruce"
- lepší soustředění

Schéma č. 4. Nejčastější argumenty pro on-line a prezenční výuku

Kombinovaná výuka výzkumu ideálně pokryje všechny aspekty. Tak tedy v závěru uvažuji, zda by to mohlo být novým trendem budoucnosti?

Diskuze

V této části dojde ke zhodnocení zjištění související s cílem práce. *Jak účastníci neformálního vzdělávání vnímají výuku cizího jazyka v on-line prostředí?* Cílem diplomové práce je **interpretovat**, jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání **vnímají** výuku cizího jazyka v on-line prostředí. V zájmu práce bylo zjistit, jaký význam má on-line vzdělávání pro danou cílovou skupinu v jejich každodenním životě. Způsob a okolnosti, kvůli kterým na on-line setkávání přistoupili. Důležitá je i frekvence výuky a motivace proč účastníci v kurzu pokračují. Zajímalo mě, jaký význam měla pro toto rozhodnutí pandemická situace v souvislosti s opatřeními, v jehož rámci jsou omezeny kontakty a další aktivity spojené s přímým kontaktem. S tím souvisí také vnímání lektora při vzdělávání na internetu. Dalším důležitým faktorem zde bylo, jak využívají účastníci další e-learningové nástroje internetu pro svoji výuku i v každodenním životě.

Co se týče **vnímání on-line prostředí**, ve všech případech byla vnímána jako adekvátní náhrada výuky prezenční. Participantů zmiňovali především dostatečně interaktivní prostředí, interaktivní tabuli, propojení s lektorem na obrazovce a možnosti si zasílat dokumenty potřebné k výuce v jedné aplikaci. Pouze v jednom případě byla tato výuka vnímána jako „*lepší varianta než nic*“. Kromě paní Aleny měli všichni uchazeči tento konkrétní kurz předtím i v prezenční podobě a v průběhu pandemické situace bylo nutno změnit jeho formu na on-line. Paní Alena má kurz dvakrát v týdnu a ostatní participantů pouze jedenkrát. U paní Aleny je výjimka také v tom, že kurz započala až v průběhu pandemie, kdežto ostatní účastníci měli předtím tento typ kurzu ještě před. Paní Alena již předtím zažila prezenční kurzy, ale nyní si zvolila kurz on-line cíleně. Všichni participantů si u on-line výuky chválili především nově nabitou časovou flexibilitu a možnost se připojit prakticky odkudkoliv.

S tímto faktem souvisí i větší míra pohodlí při výuce cizího jazyka. O těchto i dalších kritériích také mluví Zounek v Časopise Pedagogika (2005), který mezi silné stránky on-line prostředí řadí právě **sofistikované výukové prostředí**, které je šité na míru studentům. Kromě **individualizace výuky**, také hovoří o úspoře na výukové prostory.

Souvislost vzdělávání on-line a **současné situace** je zřejmá. Účastníci kurzu (kromě paní Aleny) přestoupili z jedné formy na druhou v rámci opatření. Co se týče pana Lukáše a Tomáše, tak jako jediní by v on-line výuce zůstat nechtěli, jakmile bude možné přestoupit opět na **prezenční výuku**, tak tu možnost využijí. Jejich odůvodnění je z podstaty jejich povahy. Považují se za velmi společenské lidi, kteří se raději uvidí osobně. Je zde zmíněn i fakt, že se raději učí, když mají před sebou daného člověka a také například vytištěné materiály. Jedním z dalších komentářů je, že se na prezenční výuku lépe soustředí. Paní Simona, Alena i pan Marek si ovšem vzdělávání on-line oblíbili a jako nejčastější pro vyjmenovali právě časovou flexibilitu. Jejich řešení do budoucnosti by bylo **ideálně řešeno kombinovanou výukou**, nebo v případě paní Aleny on-line výuku s občasnými hodinami prezenčně. Nocar také uvádí, že distanční forma vzdělávání se **jeví jako fenomén budoucnosti**. Tedy predikuje formu vzdělávání prostřednictvím internetu, jako jistou vizi (2004 s. 231–232). V rámci mého výzkumu se zatím jako ideální varianta účastníkům jeví **výuka kombinovaná** (zčásti prezenční a zčásti on-line) a **ne zcela distanční**.

Ve všech případech je **motivace ke studiu** silná a participantů chtějí ve vzdělávání se v cizím jazyku pokračovat i nadále. Již to berou jako **běžnou součást každodenního života**. U pana Tomáše a pana Lukáše se jedná také o firemní benefit, tedy nemají takové náklady na vzdělávání, protože je ve vzdělávacím procesu podporuje firma, kde pracují. Nicméně i v těchto případech by byl zájem o takovou výuku stejný i kdyby se o benefit nejednalo.

Vnímají společně s panem Markem tuto výuku jako jistou formu odreagování. Protože v běžném životě cizí jazyk využívají na denním pořádku, slouží pro ně hodina angličtiny jako oproštění se od otřepaných frází a zpětné vazby při ujasnění se v gramatice. U paní Simony se jedná naopak o oživení angličtiny a částečně její zlepšení, protože se v práci k mluvení v cizím jazyce vůbec nedostane, tak si chce jazyk neustále opakovat. Důležitým faktorem u paní Simony je také odbourání studu, který přišel po ukončení povinných předmětů a následném nevyužívání jazyka. U paní Aleny je motivace jak praktická, tak i romantická. Praktická v tom, že chce cestovat a romantická v tom, že chce rozumět textům písní v rádiu. Palán říká, že zájmové vzdělávání dospělých **dotváří osobnost a umožňuje seberealizaci**. Jeho obsahová orientace je široká a souvisí s rozmanitostí lidských zájmů (1997, s. 135).

Vzhledem k tomu, že vzorek populace tvoří lidé ve věku 25 až 44 let tedy spadají kategorie mladšího středního věku a Super (1996) vymezuje tuto věkovou hranici jako tu, která se koncentruje na vlastní rozvoj. Participanti zde opravdu řadí do svého každodenního života **potřebu se vzdělávat**. Ovšem v rámci toho, jak participanti **vnímají hodiny cizího jazyka**, se mi tato myšlenka jeví poněkud dvousečně. Zároveň se chtějí vzdělávat a dozvídat více informací, ale u všech participantů není cílem zlepšit dovednosti. Do svého výzkumného deníčku jsem si zmínila poznámku, že „*pro některé cesta je cíl*“ kdy je hodiny baví a jen se udržují tzv. „*ve formě*“, nebo pro odreagování.

Z výsledků je patrné, že participanti vnímají výuku v on-line prostředí různorodě. Pro část je to pouze jakýmsi nezbytným řešením a u jiných lze predikovat, že by v budoucnosti od on-line prostředí nechtěli úplně upouštět. Rozhodně zde měla vliv situace s Covid-19, protože většina participantů by bez nutných opatření původně o vzdělávání pravděpodobně on-line neměla

zájem. Výsledkem bylo v některých případech smíření a některých optimistické vyhlídky pro tento způsob výuky.

Závěr

Osobním důvodem pro zpracování tématu byla jistě situace spojená se situací kolem pandemie Covid-19, která ovlivnila životy napříč všemi věkovými kategoriemi. Opatření v rámci pandemie se dotklo ve své podstatě veškeré komunikace mezi lidmi. Děti a dospívající usedají k obrazovkám v rámci studia, rodiče v rámci home-office a senioři, aby měli alespoň nějaký kontakt s okolím. Další významnou motivací ke zpracování tématu byla osobní zkušenost se vzděláváním on-line v rámci jazykového kurzu, kterého jsem se účastnila. Také jsem měla mimo jiné možnost ho srovnat s prezenční výukou. Výzkumný vzorek, který jsem zvolila měl v rámci zájmového vzdělávání možnost si vybrat. Vybrat mezi ukončením nebo pokračováním v on-line prostředí, což je také důležitou součástí zpracovaného tématu. Každý účastník interpretoval své postoje a zkušenosti v rámci této formy výuky a toho, jak se dotýká jeho každodenního života. K mému překvapení se ve většině případu vnímání takové výuky příliš neshodovaly s mým nadšením pro on-line výuku. Své téma jsem také zvolila, abych reagovala na adaptaci přechodu osobních zájmů do on-line prostředí, protože mě fascinují možnosti internetového rozhraní, moderních aplikací a nových trendů. Subjektivní pocity účastníků jsem dále rozebrala v perspektivě všeobecné současné situace a nálady ve společnosti, ale také s ohledem na využívání internetových aplikací a sociálního fungování na internetu v běžném životě.

Cílem diplomové práce je **interpretovat**, jakým způsobem účastníci neformálního vzdělávání **vnímají** výuku cizího jazyka v on-line prostředí. Práce je rozdělena do části teoretické, kde jsou popsány a vysvětleny pojmy související s tématem mé práce. Empirická část se zabývá výzkumným šetřením, metodologickými východisky, charakteristikou vzorku a popisem sběru a analýzy dat. Domnívám se, že cíl práce byl naplněn. V práci jsou

prezentovány pohledy na tento fenomén vzdělávání on-line celkem pěti účastníky takové výuky. Také je zde uvedeno vyprávění z perspektivy nejsilněji se vynořujících témat. V rámci těchto témat jsou popsány okolnosti přechodu z prezenční výuky na on-line výuku, ale také důvody pro zvolení on-line výuky, jejich motivy, zážitky, nebo kladné a záporné stránky tohoto vzdělávání prezentovány tak, jak je vnímají jeho účastníci.

Literatura a zdroje

1. **Barešová, A.** (2003). *E-Learning ve vzdělávání dospělých*. Praha. ISBN 8086324273
2. **Bednaříková, I.** (2007). *Metodika vzdělávání dospělých: studijní text pro projekt reg. č. CZ.04.1.03/3.3.10.2/0020*. Vysoká škola polytechnická
3. **Bednaříková, I.** (2006). *Kapitoly andragogiky 1. 2. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého. 80 s. ISBN 80-244-1192-X.
4. **Beneš, M.** (2008). *Andragogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4824-5
5. **Borg, S.** (2006) *The distinctive characteristics of foreign language teachers. Language Teaching Research*. [online]. Edward Arnold (Publishers), ISSN 1362-1688. Citováno dne 22.12.2021. Dostupné z: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-distinctive-characteristics-of-foreign-languageBorg/1b6793964a6b71a4dbecf132f1aae55dc422d8>
6. **BOZP.** (2016), *Co je e-learning a jaká je jeho historie*. Školení BOZP, CRDP spol. s.r.o. Dostupné z: www.skolenibozp.cz/aktuality
7. **Breton, R.** (2007). *Atlas jazyků světa*. 1. vyd. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-01883-6.
8. **Časopis Pedagogika.** *E-learning a vzdělávání – Několik pohledů na problematiku e-learningu. E-learning and Education. Some views on the theme of e-learning*. ISSN 0031–3815. [online]. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1627%20title=>
9. **ČSÚ.** (2021) *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech*. [online]. Citováno dne 20.12.2021 Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vyuzivani-informacnich-a-komunikacnich-technologie-v-domacnostech-a-mezijednotlivci-2021>
10. **Eger, L.** (2002) *Motivace v e-learningu*. Plzeň.
11. **Eger L.** (2020). *E-learning a jeho aplikace s orientací na vzdělávání a profesní vzdělávání Millennials*. Plzeň. ISBN 978-80-261-0952-5

12. **Hendl, J.** *Kvalitativní výzkum zkušeností žáků v edukačním procesu.* FTVS UK v Praze. [online]. Citováno 17.8.2021. Dostupné z: http://web.ftvs.cuni.cz/pozvanky/pedagkinantropologie/Sborniky/Pe_d_kin03.pdf#page=21
13. **Hanuš, R. Chytilová, L.** (2009) *Zážitkově pedagogické učení.* 1. vyd. Praha: Grada.
14. **Kapounová J., Pavlíček J.** (2002). *Počítače ve výuce a učení.* Texty distančního vzdělávání Ostravské univerzity. Ostrava. ISBN 80-7042-265-3
15. **Knotková, D.** (2006) *Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase.* Sborník FF BU.
16. **Kohout K.** (2006) *Klady a problémy současného distančního vzdělávání a e-learningu.* Ikaros.
17. **Koutná, Kostínková, J. a Čermák, I.** (2013). *Interpretativní fenomenologická analýza.* In Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. a kol. (2013). *Kvalitativní analýza textů: Čtyři přístupy.* Brno: Masarykova univerzita
18. **Kopecký, K.** (2006). *E-learning (nejen) pro pedagogy.* Olomouc: Hancx, str. 130 – 132. ISBN 80-85783-50-9.
19. **Kopecký, K., Krejčí, V.** *Současné trendy e-learningem podporovaného vzdělávání.* Net University. [online]. Citováno 12.11. 2021 Dostupné z: <https://www.net-university.cz/blog/soucasne-trendy-e-learningem-podporovaneho-vzdelavani/>
20. **Květoň, K.** (2004). *Základy eLearningu.* Praha.
21. **Klement M., Chráska M., Dostál Jiří a Marešová H.** (2012). *E-learning. Elektronické studijní opory a jejich hodnocení.* Gevak. Univerzita Palackého v Olomouci.
22. **Krystoň, M.,** (2011). *Obsahové a procesuálne aspekty záujmového vzdelávania.* In: Chomová, S.; Krystoň, M. *Záujmové vzdelávanie, teória,*

- metodika, prax.* Bratislava: Národné osvetové centrum. ISBN 978-80-7121-336-9
23. **Lee, N., Mikesell, A., Joaquin, A.D.L, Mates A.W., Schumann, J. H.** (2009). *The interactional instinct: the evolution and acquisition of language.* New York: Oxford University Press, s. 233. ISBN 01-953-8423-7.
24. **Medlíková, O.** (2010). *Lektorské dovednosti: manuál úspěšného lektora.* Praha: Grada. ISBN 978-802-4732-367.
25. **Metodický portál.** (2015) *Úvod do sociálních sítí: sociální sítě pro osobní rozvoj.* [online]. Citováno 22. 10. 2021 Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/15135/UVOD-DO-SOCIALNICH-SITI-SOCIALNI-SITE-PRO-OSOBNI-ROZVOJ.html>
26. **Miovský, M.** (2006). *Kvalitativní analýza textů: Čtyři přístupy.* Brno: Masarykova univerzita.
27. **Miovský, M.** (2009). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu.* Praha: Grada Publishing.
28. **MUDRÁK, D.** (2003). *Online vzdělávací prostředí v prezenční výuce.* In. 1. celostátní seminář *Informační a telekomunikační technologie na gymnáziích.* [online]. Pedagogické centrum Pardubice. Citováno dne 13.2. 2022. Dostupné na: [mudrak-2k3-03-sec.pdf \(cuni.cz\)](#)
29. **MPSV.** (2007). *Základní informace o OECD.* In: mpsv.cz [online]. Citováno dne 9.2. 2022. Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/1028>
30. **MŠMT.** (2013) *Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020.* [online]. Citováno 26. 10. 2021. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>
31. **MZ.** (2021). *Vládní opatření lidskou řečí.* Covid Portál. [online]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/>
32. **Národní pedagogický institut ČR:** Jazykové vzdělávání. [online]. Citováno 22. 1. 2021 Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/jv>
33. **NSP.** *Národní soustava povolání: lektor cizích jazyků.* In: mpsv.cz. [online]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz>.

34. **Nocar, D. a kol.** (2004). *E-learning v distančním vzdělávání*. CDV UP. Olomouc: VUP. ISBN 80-244-0802-3. Dostupné z: <https://www.csvs.cz>
35. **IPA.** (2020). *Interpretative Phenomenological Analysis*. Citováno dne 20. 6. 2021. Dostupné z: <http://ipa.bbk.ac.uk/about-ipa>
36. **Průcha J., Walterová E., Mareš J.** (2003). *Pedagogický slovník*. Praha Portál. 322 str. ISBN 80-7178-579-2.
37. **Palán, Z.** (2002a). *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského.
38. **Palán, Z.** (2003b). *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského. 199 s. 2003. ISBN 978-80-247-2169
39. **Palán, Z.** (1997). *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA. ISBN 80-902232-1-4.
40. **Perpetuum** – vzdělávání bez hranic. (2020). *Jak zvládnout výuku po uzavření škol: Tipy na online aplikace. Novinky a trendy ve vzdělávání*. [online]. Citováno 10.6. 2021 Dostupné z: <https://perpetuum.cz/2020/03/jak-zvladnout-vyuku-po-uzavreni-skol-tipy-na-online-aplikace/>
41. **Sak, P.** (2007). *Člověk s vzdělání v informační společnosti*. Portál, Praha: s. 130 – 132. ISBN 978-80-7367-230-0
42. **Super, D. E.** (1996) *A life-Span,Life-Space Approach to Career Development*. In Brown, D. Brooks. San Francisco. ISBN: 1 – 5554-2196 -2.
43. **Šerák, M.,** (2009a). *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. 207 s. ISBN 978-80- 7367-551-6.
44. **Šerák, M.** (2009b). *Zájmové vzdělávání mládeže a dospělých*. In: Průcha, J., ed., 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. 503-507. ISBN 978-80-7367-546-2.
45. **Švaříček, R., Šedřová, K.** (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

46. **Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. a kol. PA.** (2020). APA PsycNet. American Psychological Association. Dostupné z: <https://psycnet.apa.org/record/2003-06442-003> (2013).
47. **Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. a kol.** (2013). *Kvalitativní analýza textů: Čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.
48. **Říčan, P.** (2010). *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 208 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4731-339, s. 96
49. **Veselý, V.** (1999). *Virtuální vzdělávání. Virtuální inovační park*. Dostupné z: <http://park.cz/atricle.asp?itm=122>
50. **Veteška, J.** (2016). *Přehled Andragogiky*. Praha: portál. ISBN 978-80-262-1026-9
51. **Vláda ČR.** *Evropský rozměr boje proti koronaviru*. [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/evropsky-rozmer-boje-proti-koronaviru-180598/>
52. **Zounek J.** (2009) *Elearning ve školním vzdělávání*. In PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. s. 277-281. ISBN 978-80-7367-546-2.
53. **Zounek, J.** (2004) *K problematice konvergence informačních a komunikačních technologií a školy*. In SPFFBU U. Brno: Masarykova univerzita. s. 111-116.

Seznam obrázků, grafů a schémat

1. **Tabulka č. 1:** Osoby v ČR používající sociální sítě, 2021
2. **Tabulka č. 2:** Plánování rozhovorů
3. **Tabulka č. 3:** Charakteristika účastníků vzdělávání

4. **Obrázek č. 1.** Model výuky s použitím e-learningu
5. **Obrázek č. 2.** Webové stránky pro jazykovky
6. **Obrázek č. 3:** Hypermediální učební pomůcka ve vztahu ke studentovi
7. **Obrázek č. 4:** Kompetence k výkonu profese lektora cizího jazyka
8. **Obrázek č. 5.** Ukázka kódování rozhovoru

9. **Schéma č. 1:** Rozdělení forem elektronického vzdělávání
10. **Schéma č. 2:** Výsledky šetření – nejčastěji se vynořující témata
11. **Schéma č. 3.** Rozdělení preferencí pro formu výuky
12. **Schéma č. 4.** Nejčastější argumenty pro on-line a prezenční výuku

Seznam příloh

1. **Příloha:** Schéma pro rozhovor v empirické části
2. **Příloha:** Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu
3. **Příloha:** Příspěvek
4. **Příloha:** Informovaný souhlas
5. **Příloha:** Ukázka analýzy a kódování rozhovoru

Příloha č. 1 SCHÉMA PRO ROZHOVOR V EMPIRICKÉ ČÁSTI

Výzkumník: Bc. Šárka Korytářová

Výzkumná otázka zní: *Jak účastníci neformálního vzdělávání vnímají výuku cizího jazyka v on-line prostředí?*

Sběr dat: poznámky z rozhovorů, pozorování výuky a zápis do výzkumníkovy deníku. Na základě pilotní studie byly formulovány pozorované kategorie. Rozhovor má jako způsob získání dat v této studii největší váhu. Proběhnou dva rozhovory, které budou vedeny s vytipovanými účastníky. Rozhovory budou řešeny individuálně.

Postup sběru dat.

- 1) **Analýza z rozhovorů**
- 2) **Upravení poznámek do jednotlivého formátu**
- 3) **Vytvoření profilu vzdělávaného na základě rozhovoru**
- 4) **Rozbor dat z rozhovorů a pozorování**
- 5) **Zhodnocení**

Schéma rozhovoru

Informovaný souhlas, zapnutí nahrávacího zařízení, představení diplomové práce. Představení účastníka (jeho další zájmy) a platformy na kterých pracuje.

OKRUH Č. 1: Vnímání on-line vzdělávání

1. V jakém jazyce se vzděláváte?
2. Kolik času měsíčně vám kurz zabere?
3. Jak vnímáte výuku on-line?
4. Jakým způsobem probíhal Váš přechod z prezenční formy na formu on-line?

OKRUH Č. 2: Motivy účastníků vzdělávání

1. Proč jste se začal/a vzdělávat?
2. Jaký to pro Vás má význam nyní?
3. V čem spatřujete výhody a nevýhody?
4. Je to forma vzdělávání, kterou budete preferovat i v budoucnosti?
5. Znáte někoho ve vašem okolí, kdo se vzdělává touto formou?

OKRUH Č. 3: Využití internetu, aplikací a platforem

1. Prostřednictvím jaké platformy se vzděláváte a proč?
2. Používáte nebo znáte i nějaké další aplikace/platformy?

OKRUH Č. 4: ON-LINE VÝUKA A COVID-19

1. Měla nějaký vliv na vaši volbu vzdělávání současná situace ve světě?
2. Vidíte v této formě vzdělávání (pro vás) trend?

Zopakování toho, co jsem s účastníkem probrala, možnost doplnění, dodání dalších poznámek.

Zopakovat účel rozhovoru, způsob zpracování nahrávky a citlivých údajů, popř. domluvit další termín rozhovoru.

Příloha č. 2. REFLEXE VÝZKUMNÍKOVY ZKUŠENOSTI S TÉMATEM VÝZKUMU

Výzkumník: Bc. Šárka Korytářová

Záznam z výzkumného deníku: terénní poznámky, rozhovory

Před vstupem do terénu je třeba nejprve zvolit metodu uzávorkování zkušenosti výzkumníka (dle Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 16). Budu své postřehy, zkušenosti a předpoklady spojené s tématem práce zapisovat do výzkumného deníku.

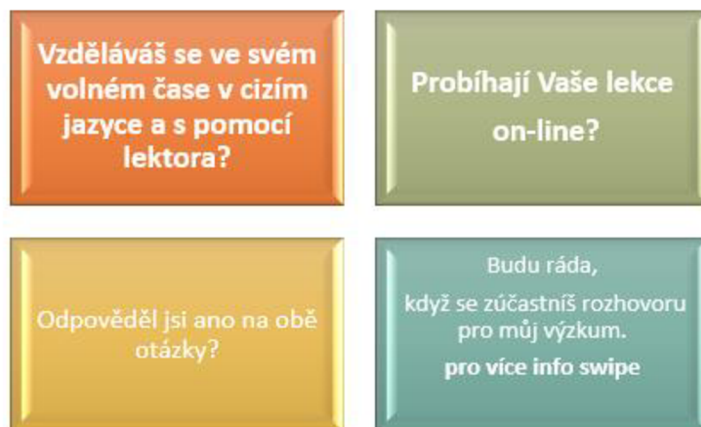
Téma výuka jazyků očima vzdělávaných v on-line prostředí jsem zvolila z důvodu, že v letech 2019 až 2022 se z důvodů vládních opatření dotklo prostředí on-line výuky prakticky každé generace. Mnoho lidí i po rozvolnění opatření si v rámci zájmového vzdělávání dále zvolili či preferovali formu vzdělávání on-line a k prezenční formě se zatím nevrátili. Zajímá mě jejich interpretace zkušenosti a proč nadále přetrvávají v této formě vzdělávání.

Téma jsem si zvolila také proto, že bych ráda poukázala na adaptaci přechodu do on-line výuky a subjektivní pocity účastníku rozebrala v perspektivě nejen současné situace, ale také v perspektivě budoucích trendů, rozvoje technologií a jejich využití v praktickém životě.

Mezi vlastní důvody patří ten, že sama pociťuji svůj problém s anglickým jazykem, který mám už od střední školy. Teprve v on-line formě mi vzdělávání začalo vyhovovat.

Příloha č. 3: Příspěvek

Potenciální participanty jsem sháněla formou inzerátu na sociálních sítích, jako například Instagram a Facebook. Také jako doporučení. V dalším kontaktování posléze záleželo, zda se mi ozvali sami, nebo jsem dostala kontakt. Proto jsem vytvořila pro první kontakt dvě různé verze.

©www.ClipartsFree.de

Příloha č. 4. Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ÚČASTÍ NA VÝZKUMU V RÁMCI MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE / KSA FF UPOL

Výzkumník: Bc. Šárka Korytářová

Vážená paní, vážený pane,

děkuji Vám za ochotu účastnit se výzkumu pro účely mé magisterské diplomové práce, kterou píšete v rámci studia oboru Andragogika, na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Výzkum se týká tématu Výuky cizích jazyků on-line očima vzdělávaných. Vaše zkušenosti a názory jsou pro mne velmi cenné. Abych je mohla patřičně využít, dovoluji si Vás informovat o následujícím:

Rozhovor je třeba nahrávat a posléze bude přepsán do písemné formy – jen tak lze zachytit veškeré sdělené informace. Citlivé údaje z nahrávky budou zpracovány dle zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Úryvky z rozhovoru, obsahující Vaše výroky, nebude možné v žádné fázi výzkumu ani v publikacích spojit přímo s Vaší osobou či osobami, o kterých se v rozhovoru zmíníte. Zavazuji se, že přepis rozhovoru bude využit pouze pro výzkumné záměry mé magisterské diplomové práce. Také bych ráda zdůraznila, že účast na výzkumu je zcela dobrovolná. Máte právo kdykoliv a bez udání důvodu rozhovor ukončit.

Jakékoli dotazy ke zpracování nebo využití nahrávky Vám velmi ráda zodpovím.

Mnohokrát děkuji za Vaši spolupráci.

Bc. Šárka Korytářová

Potvrzuji, že jsem rozuměl/a a souhlasím s nahráváním a dalším zpracováním dat z rozhovoru:

Datum:

Podpis účastníka/účastnice výzkumu:

Příloha č. 5. Ukázka analýzy a kódování rozhovoru

<p>Datum: 4. 1.2022 Délka: 49 m Přes Skype</p>	<p>Alena</p>	<p>(1)</p>
<p>Počáteční poznámky</p>	<p>Text rozhovoru</p>	<p>Témata</p>
<p>Představení se</p>	<p><i>S paní Alenou jsme si dohodly schůzku prostřednictvím Skype. V počátku nemáme žádné technické problémy a spojení jsme navázaly ihned. Rozhovor může začít.</i></p> <p><i>Dobrý den, vítám Vás u našeho rozhovoru. Než se domluvíme, jak to bude dále probíhat, zeptám se Vás, jaký jste měla dnes den?</i></p> <p><i>Dobrý den, měla jsem fajn den. Akorát jsem se připravovala na zítřejší pracovní den.</i></p> <p><i>To jsem moc ráda.</i></p> <p><i>Dnes nás tady čeká společný čas nad rozmluvou o Vašem studiu jazyka, který nám zabere 30 – 60 minut a než začneme, nejdříve Vám sdělím informace o jeho zpracování. Ano?</i></p> <p><i>Dobře.</i></p> <p><i>Rozhovor bude nahráván, ale také Vám ještě pošlu informovaný souhlas o zpracování osobních údajů do e-mailu. Rozhovor je, jak jsem avizovala předem anonymní a nahrávky použiji k přepisu našeho rozhovoru.</i></p>	

	<p>Ano s tím souhlasím, nemám s tím problém. Tak já Vám to pak pošlu obratem naskenované.</p> <p><i>V naší předchozí komunikaci jsem se Vám představila, ráda bych se tedy dozvěděla také něco o Vás.</i></p> <p>Jmenuji se Alena, žiji v (obec), momentálně pracuji jako OSVČ, nedávno jsem ukončila školu.</p> <p><i>Říkáte, že pracujete sama na sebe a je ve Vaší práci potřebná znalost cizího jazyka?</i></p> <p>Ano, také ho potřebuji pro svoji práci. Bavím se v cizím jazyku každý den, proto je potřeba si ten jazyk oživovat.</p> <p><i>Je tedy práce hlavní důvod, proč studujete?</i></p> <p>Ne to rozhodně ne, já bych se vzdělávala i tak, protože i ráda cestuju. Takže to dělám hlavně pro sebe. Ale samozřejmě je práce taky důvod, jen není hlavní.</p> <p><i>V jakém jazyce se vzděláváte? Jak dlouho se učíte on-line?</i></p> <p>Vzdělávám se v angličtině a už se vzdělávám asi od září. Září, říjen, listopad, prosinec už to bude pátý měsíc.</p>	<p>Práce vs. jazyk</p> <p>Důvod studia</p> <p>Délka vzdělávacího procesu</p>
--	---	---

<p>Úroveň znalostí</p>	<p><i>Kolikrát týdně se věnujete výuce?</i></p> <p>2x týdně 60 minut.</p> <p><i>A jaké úrovně chcete dosáhnout?</i></p> <p><i>Budete pokračovat, dokud bude znalost perfektní?</i></p> <p>Jsem na úrovni, kdy umím nějakej minulej čas a nějakej budoucí, ale nemám moc čas na ty slovíčka a ty jsou hodně důležitý a já vidím, že když čteme nějaký text tak ho nezvládám. Podle mě jsou ty slovíčka důležitý a já vidím, že tam mám opravdu nějaké mezery a myslím, že dokud mě to bude bavit tak to určitě budu dělat. Hlavně tenhle kurz může být až na rok, takže minimálně do toho dalšího září bych tam vydržela a pak bych uviděla, jestli mi to bude stačit, nebo mě třeba bude táhnout jiný jazyk. Uvidím. Zatím výhledově počítám ten rok. I</p>	<p>Délka vzdělávacího procesu</p>
<p>Úroveň znalostí</p>	<p>když mám pocit, že jsem teprve na začátku a ovládám nějaké větné konstrukce a možná to nakonec bude i na dýl. Ale tohle je tak na celej život.</p>	
<p>Průběh on-line výuky</p>	<p><i>Jak probíhá Vaše výuka?</i></p> <p>Přes Skype na začátku se bavíme o tom, jak se máme, co děláme, potom se vrhneme na tu učebnici, ale často máme něco navíc, gramatiku navíc, slovíčka navíc, používáme Quizlett on-line, kde si já sama můžu procvičovat ty slovíčka, takže 2x týdně.</p>	<p>Využívané Aplikace</p>

<p>Vnímání on-line prostředí</p>	<p><i>Má nějaký vliv on-line prostředí na výuku?</i></p> <p>Určitě to má vliv na jazyk, než když je to jenom tváří v tvář, je to interaktivnější, můžeme použít různé nástroje, nemusím dojíždět, to je velký plus. Flexibilnější posunování času, když třeba nestihám a začneme o pět minut později, tak to není takový problém, já bych řekla, že pro mě to má určitě velkou výhodu, je to doma z pohodlí, než nějak chodit za lidma. Je to pro mě příjemnější, než řešit teď nějaký testování. Takže to vnímám jako výhodu.</p> <p><i>Takže Vám nechybí prezenční výuka?</i></p> <p>No vlastně ze začátku mi to nějak chybělo, že to byla prostě taková změna, protože jsem chodila k tomu i do školy, prostě kde to bylo všechno prezenčně, ale pak právě s postupem času mě to přestalo naplňovat, právě protože člověk musel řešit nějaký ty testy a proto mě to baví z domu, vyhovuje mi to on-line, kdy mluvím s cizím jiným člověkem, ale přesto jsem v nějakým svým pohodlí a nemusím řešit tyhle věci kolem covidu a sedím si doma s hrnkem. Jako tak. Mě to asi v současný době vyhovuje a do budoucna třeba budu mít asi zase absenci nějakýho kontaktu, tak zase asi budu spíš vyhledávat nějaký kurz asi</p>	<p>Srovnání prezenční výuky s on-line výukou</p> <p>Lektor</p> <p>Výuka a COVID</p>
----------------------------------	---	---

<p>Význam moderních technologií</p>	<p>prezenčně v nějaký jazykovce, možná, ale v současné době mi to vlastně vyhovuje a je to moc fajn.</p> <p><i>Vy jste tedy říkala, že Vám vyhovuje on-line prostředí, protože nemusíte řešit dojíždění a všechny ty záležitosti, které jsou spojené s aktuální situací.</i></p> <p><i>Je to pro Vás v současné době tedy výhoda. Proč zrovna v této situaci?</i></p> <p>V situaci, jaká je, se nemusím testovat a asi i jako je to fajn, že si můžu hned on-line vyhledat slovíčko, na internet i na nějaké faktické věci, i když se s lektorem bavíme, nějaký třeba filmy nebo podobně, to mi přijde dobré, nejsou tam jenom ty dva lidi, ale je tam ten mocný nástroj ten internet a je to super technologie k tomu.</p>	<p>Výuka a COVID</p>
-------------------------------------	---	----------------------

Příklady z připravených otázek k rozhovoru:

Jaké využíváte platformy a aplikace při vzdělávání on-line?

Měla jste možnost studovat tento jazyk i prezenčně? Jak vnímáte rozdíly?

Zažila jste někdy nepříjemnou situaci v on-line vzdělávání?

Proč se zdokonalujete v cizím jazyce?

Proč studujete on-line?

Jaký vliv měla současná situace na Vaše studium?

Znáte v okolí někoho, kdo se učí formou on-line?